ATEITIS

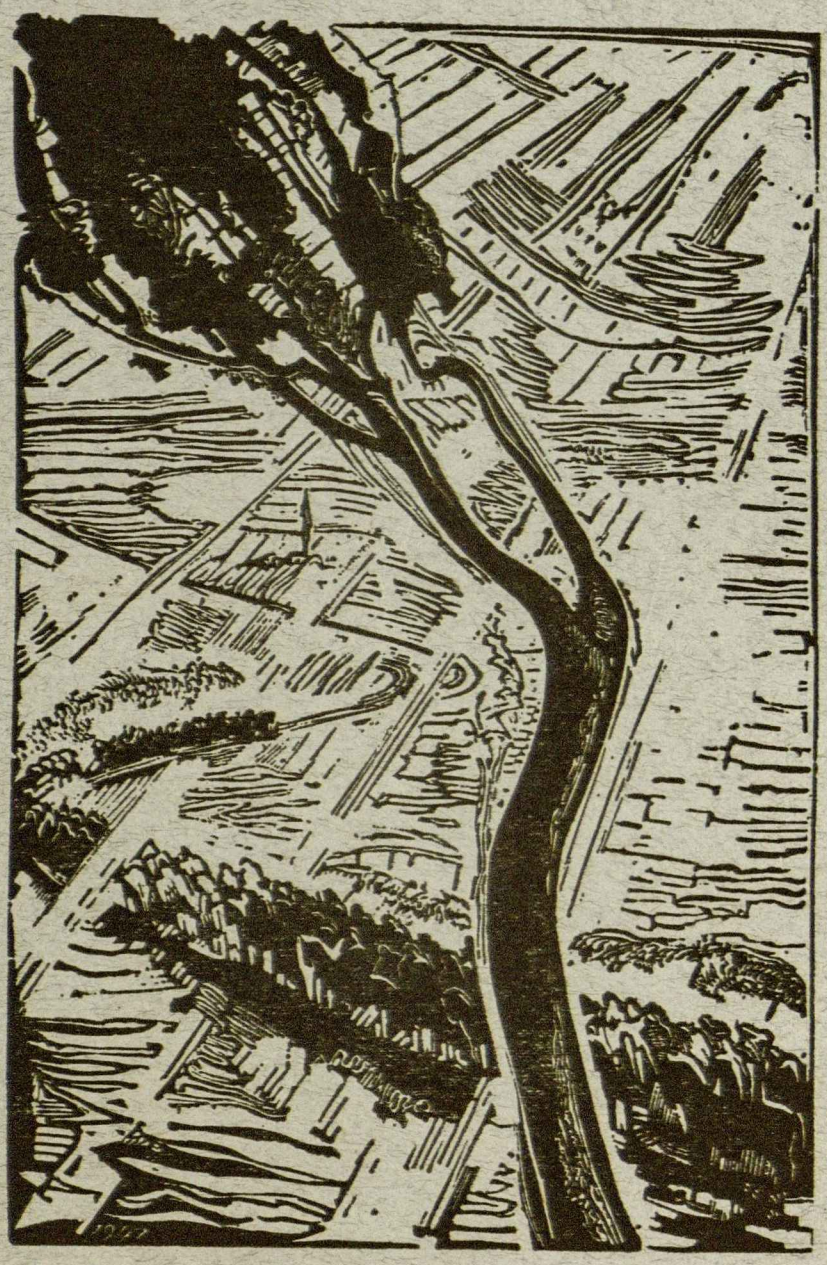

LIETUVIŲ KATALIKIŠKOJO JAUNIMO ŽURNALAS

1911 8 1951

TURINYS

Simas Sužiedėlis, Prie mirties vartų 217
Partizanų dainos 218
S. Urbonas, Beržų svyrūnų paunksmėje 219
J. Aistis, Eilėraščiai 219
A. Juknevičius, Daktaras Jonas Basanavičius 220
Stud. Rer. Pol. J. Saulitis, Dzintarš 222
J. Rainis, Skausmai ir viltys (eil.) 222
Birutė Empakerytė, Kryžius 224
K. Mockus, Žadinkim brolius 225
Ada Karvelytė, Svetimi altoriai (eil.) 227
A. Mažiulis, Lietuviškasis dievų vardynas 228
Rabindranat Tagore, Pilnėjantis mėnuo 229

ATEITIES SPINDULIAI

Danutė Brazytė, Danguolės ruduo 230
Čiukas Dėlis, Žiburėliai (eil.) 231
V. Kleiza, Viešpatie, išlaisvink mano šalį 232
Vytautas Barisas, Laukinės antys 233
Aldona Sakalauskaitė, Mįslės 233
J. Juozukas, Gyviesiems 233

SPORTAS

K. Ganvytas, Ledo rutulys Amerikoje, Krepšinio sezonui prasidedant 234

KREIVOS ŠYPSENOS 235

DARBAI IR ŽMONĖS

Pr. Naujokaitis, Žvaigždės ir vėjai 236
Mirė prof. Dr. A. Sideravičius 238

PLAČIAME PASAULYJE 239

Viršelio 1 psl. dail. T. Valiaus — Kelionė (iliustracija R. M. Rilkės "Kornetui". Viršelis ir vinjetės — dail. Prano Lapės.

1951 METAI LAPKRIČIO-NOVEMBER NR. 8

LIETUVIŲ KATALIKIŠKOJO JAUNIMO ŽURNALAS

VYR. REDAKTORIUS — Paulius Jurkus

REDAKCINIS KOLEKTYVAS: D. Aleksandravičiūtė, J. Baužinskas, G. Macelytė, A. Mažiulis

Redakcijos ir administracijos adresas :

"Ateitis", 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y., U.S.A.

PRENUMERATA metams: $3.00 pagal U.S. dol. kursą

Garbės prenumerata metams $10.00.

Atskiro nr. kaina 30 ct.

LITHUANIAN CATHOLIC YOUTH MAGAZINE

Published monthly, except July and August, by the Lithuanian Catholic Youth Association "Ateitis", 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Subscription $3.00 per year.

Single copy 30 cents.

Entered as second - class matter at the post office at Brooklyn, New York, March 31, 1950 under the Act of March 3, 1897.

ATEITIS

LIETUVIŲ KATALIKIŠKOJO JAUNIMO ŽURNALAS

1951 METAI | LAPKRITIS-NOVEMBER | NR. 8

PRIE MIRTIES VARTŲ

SIMAS SUŽIEDĖLIS

In aeterna memoria erit iustus. Ps CXI

Netolimas dar laikas, kai mus vijosi iš paskos drožli mirtis. Visu bėglių keliu tykojo ji mūsų gyvybės, gindamosi priešo pagieža ir sprogmenų kruša. Josios siautinys tada buvo apglobęs didelį žemės plotą ir apklojęs jį masiniais neužtvertais kapais. Nė dabar, po menkos atvangos, ta juodoji viešnia, tautų nesantaikos prilaikoma, dar neskuba užkelti didžiųjų kapinių vartų. Jų gali prireikti kiekvienu metu ir bet kurioje vietoje, kuri rodytųsi mums net ir labai saugi: tokios netikros yra mūsų dienos, įsiūbuotos žmonių nerimasties ir grasių ginklų. Jie kaldinami, regis, gyvybei saugoti, o įduodami į rankas mirčiai įaistrintu dalgiu. Kas žino, kur juo mostels ir iš kurios šalies? . . .

Tokio negando metu Vėlinių diena yra ženkli ne vien mirusiųjų prisiminimu, bet ir gyvųjų susirūpinimu sava būtimi. Gyvybe ta žemiška mūsų būtis prasikala, bet mirtimi sunoksta. Tarp jų išsivingiuoja mūsų gyvenimas — mūsų kelias šios žemės ertmėje. Koks ilgas jisai bebūtų, užsibaigia gniaužta smilčių. Jų pakanka ne tiktai akims užberti, bet ir užžarstyti žemėje paliktoms pėdoms. Bėglus laikas greitai jas užmirštimi užpusto. Prapuldo jis net ir didžių žmonių atminimą, kai tik nebegrįžtinai jie išeina už kapinių vartų. Palikusiems atrodo, kad taip ir išnykstame, smėliu blakstienas prisidengę: mirties unksmėje užbaigiame savo būtį. Ar taip iš tikrųjų yra?

Nėra didesnio žmogui troškimo, kaip niekada nemirti. Sulaukęs net žilo plauko, sukunkęs ir ramstydamasis lazda, jis vis dar nenori išeiti iš šios žemės pastogės — spiriasi visa savo gyvastim. Žmogus norėtų čia amžius būti, ir neatsibūtų: prabūtas laikas jam rodytųsi vis dar per trumpas. Mūsų geidimas visada būti nutįsta į begalybę — prašoka visas laiko brūkšmes. O žemės dienos yra suskaitytos, ir josios platuma, kuria vaikštome, yra ribota. Tik ten, kur nėra jau jokios aprėžties, nei laiko virpsmės nei užsklęstos erdvės, ten tvyro amžinuma. Ji atsišaukia mumyse širdies nerimu, pritapusiu dar lopšyje ir girdimu visą gyvenimą: būti, visada būti! Tai visuotinis žmonių šauksmas prieš mirti.

Nešaukia tik tie nusivylusieji ar nepakeliamos kančios suslėgti, kurie išeina mirties pasitikti be laiko. Bet tai yra dulkės ant plataus žmonijos kelio. Visa žmonių dauguma nuogąstauja mirties artumos, nes gyventi nori. Nevaizdžios jos akys negali vaiskiau įžiūrėti to nesibaigiamo kelio, kuris nuveda anapus laiko ir erdvės — nueina kiton pusėn kapų aklumos. Mirtis iš viršaus mums atrodo atoskyra nuo būties, ir dėlto baiminamės jos artėjimo. Kapinių vartų mes nenorėtume išvis praverti.

Kitados žmogus turėjo šitą išimtinę teisę — neiti pro mirties vartus. Rojuje jam nebuvo skirta mirti, bet jo rojiška palaima buvo taip pat aprėžta: ji buvo žemėje — laike ir ertmėje. Žmogus būtų turėjęs kilti į tobulesnę ir amžiną būti, kaip ir dabar, tik nebūtų sutikęs mirties nei jos nuogąstavęs. Rojaus žmogus dar nežinojo, kas yra mirtis, kai jis buvo savo Kūrėjo įspėtas: mirte numirsi, jei to vaisiaus ragausi. Žmogus godžiai jo kando, ir kandus mirties geluonis nuo tada įsismeigė į mūsų širdį . . .

Mirtis nusklendė ant mūsų žemiškos būties dėl maišto prieš Kūrėją. Ji pasidarė baugiais amžinybės vartais, pro kuriuos praeidamas žmogus turi nusilenkti savo Viešpačiui. Per aukštai jis buvo kėlęs savo galvą, tai dabar ją guldo ant lentos: kito pasirinkimo žmogui nėra. Mirtis yra neįveikiama ir nepermaldaujama. Savo nuosprendžius ji vykdo su beatodairiniu kietumu ir šiurpiu negailestingumu, kaip gyvybės Kūrėjas yra jai paliepęs. Ir žmogus žmogui, tam tikram savo broliui, prieš kurį neapykanta įsidega ar nusikaltusiu randa, taiko jam tą mirtinę bausmę. Sunki tai yra bausmė, bet nėra dar prapultis.

Mirtis viso žmogaus neprapuldo, tik išrengia jį iš žemės dulkių. Ji supila iš jų kapą ant žemiško mūsų kelio. Tarp kapo ir lopšio ta neprašyta viešnia gali ateiti kiekvienu metu ir atimti visa, ką tik esame pasisavinę iš trapios medžiagos. Iš jos visi nusiaudžiame savo dulkėtą apsiaustą ir visi jį paliekame prie mirties angos. Tai neleidžia mums šios laikinės buities suamžinti — paversti ją galutiniu savo tikslu. Tikrasis mūsų tikslas yra palikęs tas pats, kuris ir Rojuje buvo nuskirtas: ateiti pas savo Viešpatį. Užberdama mums smėliu akis, mirtis jas atveria tai amžinai nesibaigiamai būčiai.

Ten visi nueina, kai kapinės nugobia žemišką rūbą. Kapas pasilaiko jį tik nuskirtam laikui, iki amžių pilnatis pribręs. Dvasios gi žmogaus nesulaiko nei giliausia duobė, nei kaitriausia ugnis, nesulaiko jos nė valandėlei. Mirtis ją perneša į anapus — šviesiam ar niauriam gyvenimui, kaip yra gyvenusi šios žemės takuose. Jei vaikštinėdama jais regimu žmogaus pavidalu, neregimo Dievo ieškojo, ras Jį anapus. "Teisusis bus per amžius atminime, jam nereikės bijoti prastos žinios"— guodžia 111 psalmė visus, kurių keliais žemėje nenu-

LIETUVOS NACIONALINĖ M[illegible]YDO BIBLIOTEKA

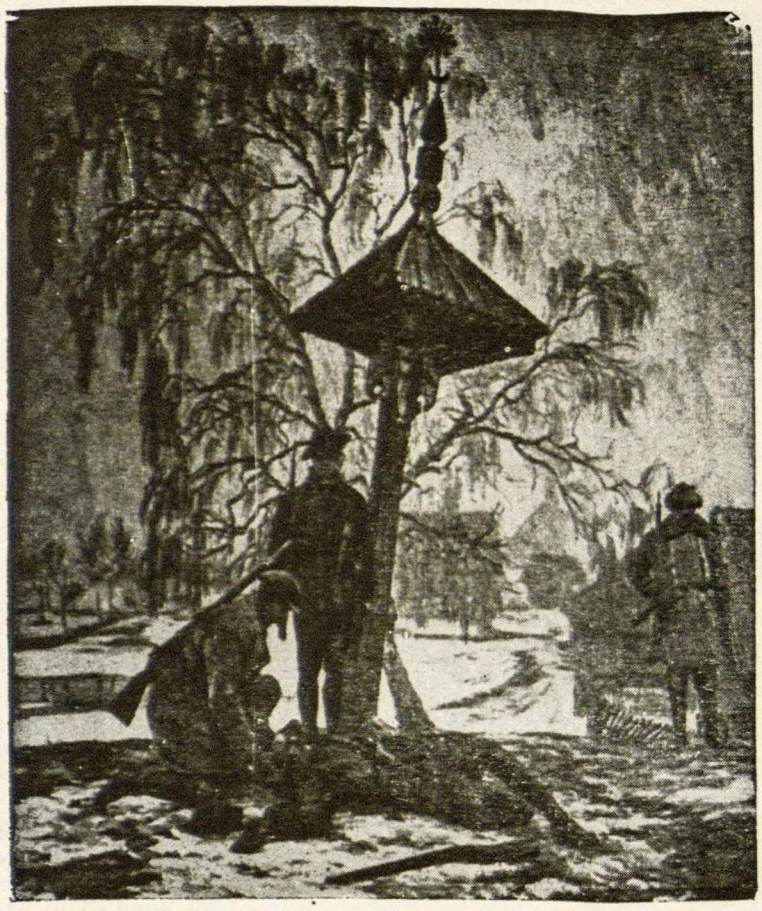

PARTIZANŲ DAINOS

Toli už girių leidos saulė,
Dainavo broliai ardami.
Dainavo tėviškės artojai
Juodą arimą versdami.

Stovėjai, mama tu prie lango.
Sakai, kad vakaras gražus.
Ir per naktis tu nemiegojai,
Prie lopšio supdama vaikus.

Dabar ilgu žaliajam sodžiuj
Toli išklydusių vaikų.
Ir vakarai dabar nuobodūs,
Be jokio džiaugsmo, be dainų...

Bet lauk, motule, aš sugrįšiu.
Sugrįšiu tave išbučiuot.
Kaip gera pas tave, mamyt,
Pabūti ir pasisvečiuot.

* * *

Išėjau aš už tėviškės laisvę,
Išėjau už gimtuosius namus,
Išėjau už rūtelių darželį
Ir už tai, kas lietuviui brangu.

Neparnešiu žemčiugų nė aukso,
Mūs šalis ir be perlų brangi.
Jei manęs, mylima, nesulauksi —
Nerymok nusiminus lange.

BERŽŲ svyrūnų paunksmėje mirė pirmieji mūsų kariai, savanoriai-kūrėjai anomis kietų ir besąlyginių nepriklausomybės kovų dienomis, 1919—1920 metais. Keli tūkstančiai vyrų, išėjusių savanoriškai arba Lietuvos vyriausybės pašauktų, laisvės kovų ugnyje ar nuo žaizdų gimtosios žemės laukuose bei ligoninėse, — nurimo Viešpatyje, iškovodami laisvą, nepriklausomą gyvenimą visiems gyviesiems. Po šimtmečio vergovės ir priespaudos savo gyvybės auka jie atstatė savarankišką Lietuvos valstybę.

Jie geriausia atliko pareigą Dievui ir Tėvynei, o jų kraujo auka geriausias įrodymas, jog "niekas neturi didesnės meilės, kaip tas, kurs guldo galvą už savo prietelius".

Būdami tėvynėje ar tremtyje, rūsčiomis lapkričio pabaigos dienomis, mes kasmet prisimename nepaprastai sunkų ir didį Lietuvos kariuomenės kūrimosi darbą, pavyzdžio neturintį pilkųjų Lietuvos vyrų herojiškumą, jų kantrybę ir narsą, semiantis stiprybės iš giliosios praeities, iš mūsų karžygiškos tautos istorijos. Tuo būdu Lapkričio 23-oji paliko mūsų tradicine, patriotine švente, neatsiejamai jungiančia visų amžių žuvusius ir esamus gyvuosius karius su visa tauta.

Šio didelio ir švento reikalo prasmingumą šiandien liudija visa tėvynėje pasilikusi tautos dalis, pavergėjų niokojama ir žudoma jau septynerius metus. Ir šiandien gimtosios žemės berželių ir miškų paunksmėje, nelygioje kovoje, grumiasi ir žūsta mūsų partizanai.

Maldoje ir ryžtingam susikaupime lenkiame galvas, o žiaurioji gyvenimo kovos tikrovė įpareigoja mus tęsti jų žygį viso pasaulio frontuose, kiekvienoje patriotinėje veikloje, kur mes gyvieji bebūtume.

Pagaliau prisimename ir mūsų brolius, nepriklausomybės karo invalidus, kuriuos čia pas save turime. Lapkričio 23-sios proga parodykime jiems savo širdį ir dosnią ranką.

S. Urbonas

linksta nuo Viešpaties žodžių. Jie veda į amžinąsias padangtes, kur mirties galia užsibaigia.

Tikėjimas į tą kitą, nežemišką būtį, padaro ir žemėje mirtį netokią dygią. "Mirtie, kur tavo geluonis?" — klausė kitada šventas Povilas, mąstydamas ir kalbėdamas apie jos negalią įveikti žmogaus, tikinčio prisikėlimu. Tai yra tikėjimas, kuriam mirtis nėra vien rūsti baudėja ar kokia neišvengiama lemtis, o kvieslė eiti į Dievo padangtes — artėti į Jį visu savo gyvenimu. "Ateikite pas mane visi, kurie esate apsunkinti..."

Tai yra didi paguosmė. Ji apramina mus vargiose dienose, įprasmina sunkiai pakeliamą kančią, atpildo ir gėlų skausmą, kai gailingomis raudomis atsisveikiname artimuosius ir padedame paminkle paskutinį įrašą. Dar valandėlė — užrašys kas ir mūsų vardą ant supilto smėlio; bet būsime kartu, nebeišskiriami. Mirtis neišskiria tų, kurie nesiskiria su Dievu.

Kai Vėlinių vakarą kapinės nutvyksta žvakių ir žiburių šviesa, jos mena, kad už to lukšto, kurį mirtis sutraiško ir atrodo džiūgauja, prasideda šviesaus džiaugsmo gyvenimas, į kurį visus veda Viešpaties keliai. Mirtis nėra jų viešpatė — ji tėra klusni pasiuntinė savo Valdovo, kuris nė vieno be laiko pas save nekviečia.

J. AISTIS-ALEKSANDRAVIČIUS

GEGUTĖLĖ

Ir atskrido, atplasnojo gegutėlė
Vyšnių sodan.
O nuo vyšnių sniegas krito...
Užkukavo užraudojo gegutėlė
Aukso godą.
Josios goda nuaidėjo, nusirito...

Tai kukavo, tai raudojo gegutėlė
Balsu šaukė
Josios balsas sidabrinis tvino, tvino...
Aš, pas stiklo langužėlį, šviesaus krislo
Rymau laukiu...
Ir gegutės raudužėlė pavadino...

Pavadino vyšnių sodan, kur šakelės
Sniegą kėlė,
Kur vėjelis lengvasparnis siautė šėlo...
Pavadino vyšnių sodan, kur gegutei
Širdį gėlė...
Eisiu sodan nuraminsiu gegutėlę!...

(Iš 1926 m. "Ateities" Nr. 11, 490 psl.)

IMAGO MORTIS

Iš kažkur šalta mirtis atjoja:
Barška kaulai, dalgis žvanga,
Ir gyvenimas kaip šuo po kojų
Cypia susirangęs.

Smėlio laikrodis aukštai iškeltas
Ir šypsą pageltę dantys:
Net kuriam pasaulis buvo šaltas —
Daros artimas ir šventas!

Velka pasagas per gūdžią tylą,
Taip garsiai, taip baisiai klapsi:
— Tu, žmogau, iš žemės dulkių kilęs,
Žemės dulke tapsi.

Ir akivietės — prarajos pravirę
Taip klaikiai pasaulin dėbės.
Tada žemė šaukia: Dies Irae! —
Tada tiesia šaltą glėbį...

RATELIS

Atokaitoj žibutės kalės,
O dar juodo, dar pilko laukai,
Bet dainuodami ėjo ratelį
Viso kaimo subėgę vaikai.

Mergyčių spalvingi rūbeliai
Ir džiaugsmingai padrikę plaukai, —
Taip dainuodami ėjo ratelį
Viso kaimo subėgę vaikai.

Po berželiais vienmarškiais, plikais
Sutingęs pavasaris kelias
Ir ten slenka mieguistais laukais,
Kur dainuodami eina ratelį
Viso kaimo subėgę vaikai.

1926 m. lapkričio mėn. (11) nr. 410 psl. "Ateitis" atspausdino pirmąjį Jono Aisčio-Aleksandravičiaus eilėraštį — "Gegutėlė", kuris buvo parašytas tų pačių metų pavasarį, jam esant "Aušros gimnazijos 8 klasėje. Taigi, vienas iš žymiausių mūsų poezijos atstovų dabar švenčia 25 metų kūrybos sukaktį.

Visu savo kūrybiniu talentu J. Aistis pasireiškė 1928 m. "Pjūvyje" (literatūros žurnale). Jo posmai suskamba nauja poezijos gaida. 1930 m. pasirodė jo eilių rinkinys "Eilėraščiai". Su juo poetas pasuka mūsų poeziją estetinio žodžio ir kultūros linkme.

J. Aistis yra subtylumo, intymumo dainius. Jis nekalba išdidžiais ir iškilmingais žodžiais apie didelius daiktus, bet pačiais švelniausiais vaizdais vaizduoja savo sielos intymius virpėjimus. Poetas liūsta, kad gyvenimas kaip Lūna Parkas, kad sukamės neprasmingoje karuselėje ir širdis sudūžta kaip Venecijos stiklai. Tad veltui ieškosi mylinčios širdies. Todėl ir meilės motyvai tokie subtylūs ir melancholiški.

Jo eilėraščiai pasižymi formos tobulumu, kuris jungiasi su subtyliais minties ir jausmo niuansais. Su dideliu rūpestingumu jis renka žodį, kuris lyg pumpuras "numiršta į pasaulį pakeliui", ir į griežtas formas sudeda savo poeziją.

J. Aistis yra išleidęs šias knygas: Eilėraščiai, Imago mortis, Intymios giesmės, Užgesę chimeros akys — už šią knygą gavo 1937 m. Valstybinę literatūros premiją, rinktinės poezijos dvi knygos: Poezija, Pilnatis. Amerikoje išleido: Be tėvynės brangios, Nemuno ilgesys. Dabar išleidžia — Sesuo buitis. J. Aistis daug rašo ir kitais kultūros klausimais. Lietuvoje parašyti straipsniai sutelkti "Dievų ir smūtkelių'" knygoje. Dabar jis rašo įvairius prisiminimus, kurie bus surinkti knygoje "Apie laiką ir žmones."

J. Aisčiui būdinga ir tai, kad jis savo poezijos kelyje keitė ir pavardę. Nuo 1928 m. pasirašė Jonas Kossu Aleksandravičius, vėliau J. Kuosa Aleksandravičius, Poezijos rinktinėje jis jau Aleksandriškis. Paskutiniais metais jis pakeitė savo pavardę į J. Aistį.

J. A. gimė 1904 m. VI. 24. Kampiškiuose, A. Panemunėje. 1926 m. baigė Aušros gimnaziją, V. D. Universitete studijavo literatūrą, vėliau tarnavo banke. 1936 m. išvyko studijuoti į Grenoblį Prancūzijon, kur karo metu baigė ir gavo daktaro laipsnį. 1946 m. atvyko į Ameriką ir Marianapolio kolegijoje dėsto prancūzų ir lietuvių kalbą.

J. Aistis pradėjęs savo poetinį kelią "Ateityje", visą laiką buvo jos bičiulis. Ir nūnai jam linkime kuo geriausios kūrybos ir ištvermės, puoselėjant lietuvių literatūrą bei kultūrą.

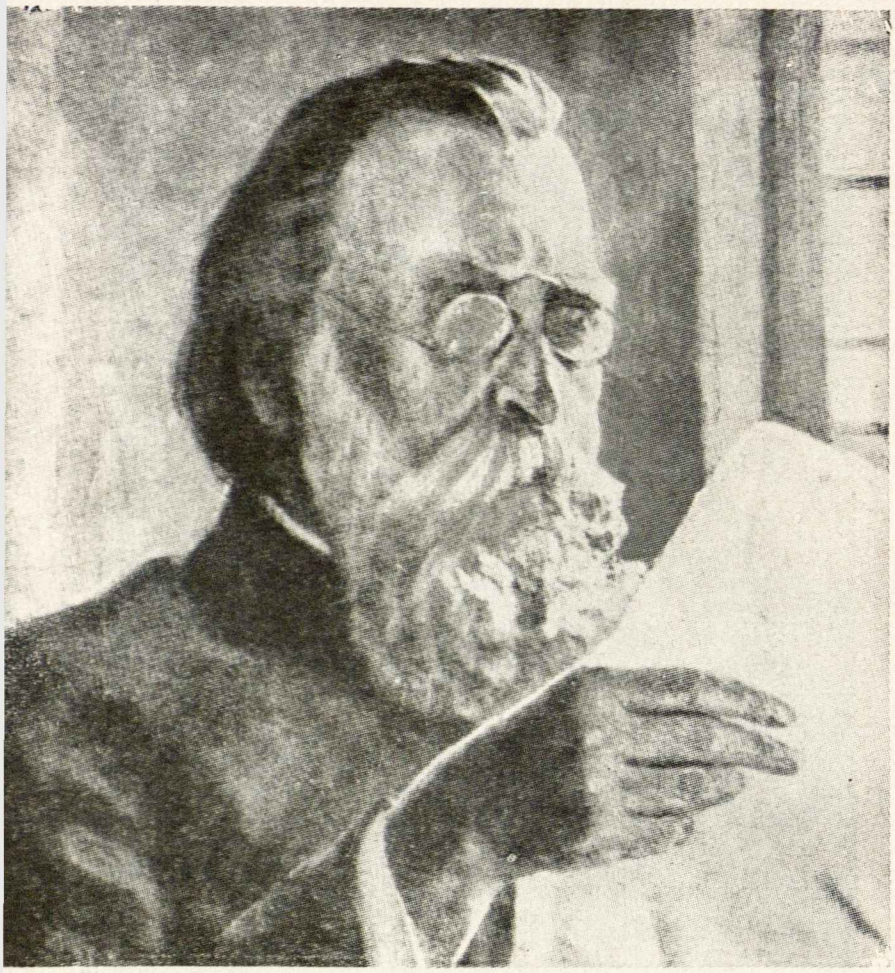

DAKTARAS JONAS BASANAVIČIUS

A. JUKNEVIČIUS

Prieš šimtą metų (1851. XI. 23) Ožkabalių km., Vilkaviškio apskr., Lietuvoje, Juro ir Marės Basanavičių šeimoje gimė sūnus. Jis buvo pakrikštytas Jonu. Tas Basanavičių Jonukas vėliau tapo daktaru Jonu Basanavičium, su kurio vardu yra susijęs beveik visas lietuvių tautinio atbudimo ir Lietuvos išlaisvinimo laikotarpis. Apie pusę amžiaus Basanavičius dirbo savo tautai ir lemiančiai dalyvavo visuose svarbesniuose jos žygiuose, kurių vaisius buvo visuotinis tautinis atgimimas, savo valstybės atstatymas ir kultūrinis klestėjimas nepriklausomybės laikais. Todėl šia jubiliejine proga pravartu nors prabėgom peržvelgti dr. Basanavičiaus svarbesnius žygius ir darbus ilgoj kovoj už Lietuvos garbę ir lietuvių tautos teises.

Lietuvišką dvasią Jonas Basanavičius gavo iš tėvų. Ją sustiprino gražiomis pasakomis bei dainomis trys Ožkabalių "daraktoriai": Kardokas, Šimanskis ir Naujokas, pas kuriuos jis mokėsi net šešerius metus, bet, kaip jis pats sakėsi, nedaug išmokęs — tik truputį skaityti bei rašyti, šiek tiek skaičiuoti ir mišioms tarnauti. Lukšių pradžios mokyklcj mokytojas Vilušis žymiai papildė Jonuko žinias ir, nevengdamas kalbėtis su mokiniais lietuviškai, pagilino gimtosios kalbos meilę. Kai penkioliktus metus eidamas Jonas pateko Marijampolės gimnazijon, buvo jau gerokai išpruses. Mokytojo Kriaučiūno įtakoje gimnazistas Basanavičius pradėjo rašinėti eilėraščius ir šį-tą versti iš lenkų kalbos. Tais laikais jo išverstas lenkų poeto Lenartavičiaus eilėraštis— "Pavasaris" — vėliau buvo išspausdintas Šerniaus redaguojamoj "Lietuviškoj Ceitungoj". Tai buvo pirmasis Basanavičiaus plunksnos kūrinys, patekęs spaudon.

Kai 1874 m. Basanavičius išvyko Maskvon studijuoti pradžioj filologijos, o paskui medicinos, viršum Lietuvos tebekabojo naktis be ryto. Rusams žiauriai numalšinus 1863 m. lietuvių-lenkų sukilimą, daug Lietuvos šviesuomenės buvo iššudyta, daugelis pabėgo į užsienius, o apie 10,000 lietuvių įtartų dalyvavę sukilime, buvo ištremta Sibiran. Po to dar buvo uždrausta lietuviškoji spauda ir tuo būdu sustabdytas lietuvių tautos kultūrinis progresas. Prūsų Lietuvoj buvo truputį laisviau, ten ėjo pora lietuviškų laikraščių, bet jie buvo tik informacinio pobūdžio ir tarnavo Prūsijos valstybiniams reikalams.

Basanavičius radęs Maskvoje būrelį lietuvių inteligentų ir laiškais susirišęs su kitur gyvenančiais, pradėjo su jais gvildenti lietuvių tautines problemas, tarp kitų ir lietuviškos spaudos klausimą. Buvo mėginta apeiti spaudos draudimo įstatymas ir daryta įvairių pastangų gauti leidimą spausdinti lietuvišką laikraštį Peterburge ir kituose Rusijos imperijos miestuose toli nuo Lietuvos. Kai tie žygiai nepasisekė, Basanavičius mėgino įlieti lietuviškos dvasios Prūsuose einantiems lietuviškiems laikraščiams. Jis ėmė rašinėti lietuviškomis temomis Kuršaičio leidžiamam "Keleivyje". Pastarajam sustojus, mėgino bendradarbiauti Einoriaus "Naujajam Keleivy', bet Einorius pabūgo Basanavičiaus lietuviškumo ir atsisakė jo straipsnius spausdinti. Tuo pačiu metu Basanavičius mėgino prasiverti ir Šerniaus "Lietuviškosios Ceitungos" duris, bet ir ten nebuvo leista lietuviškų reikalų plačiau gvildenti.

Minėtos aplinkybės pagimdė Basanavičiaus sumanymą išleisti kur nors užsienyje savo laikraštį, skirtą vien lietuviškiems reikalams, ir jį slaptai platinti Lietuvoje. Šio sumanymo nebuvo galima įvykdyti, gyvenant Rusijos imperijos ribose ir būnant žanadrų priežiūroje. Be to, baigus universitetą reikėjo Basanavičiui atidirbti už naudotą stipendiją kur nors Rusijos užkampy, iš kur ryšiai su Lietuva ir jos veikėjais būtų buvę sunku palaikyti. Ir bendrai Basanavičius prisibijojo Rusijos platybių, kurios anuomet prarydavo beveik visą lietuvių šviesuomenės prieauglį.

Tai buvo svarbiausios priežastys, dėl kurių Basanavičius, tapęs daktaru, pasirinko tremtį ir 1880 m. pradžioj išvyko Bulgarijon, o iš ten ir į kitus Vakarų Europos kraštus. Po penkiolikos metų tremties jis darė pastangų sugrįžti į Lietuvą, bet rusų valdžia jo neįsileido. Tuo būdu Basanavičiui teko išbūti tremtyje net 25 metus ir tik 1905 m., kilus revoliucijai Rusijoje, jis slaptai perėjo ties Jurbarku sieną ir atvyko į Vilnių.

Dr. Jonas Basanavičius skaito Nepriklausomybės paskelbimo aktą Lietuvos Tarybos posėdyje 1918. II. 16. ("Darbininko" klišė)

Tremtyje būdamas, dr. Basanavičius ilgiausiai gyveno Bulgarijoj, Lom. Polankoj ir Varnoj, kur jis vertėsi gydytojo praktika. Trumpesniam laikui jis apsistodavo Vienoj, Pragoj ir kituose Europos miestuose, iš kur būdavo lengviau pasiekti Prūsus ir Lietuvą.

Sunkų tremties kelią eidamas, Basanavičius nepasitraukė iš lietuviškos veiklos baro ir beveik visą laiką buvo jo priešakyje. Šalia daugelio tremties laikais jo atliktų žygių daugiausia reikšmės turėjo mūsų tautiniam atgimimui jo "Aušros" išleidimas. Savo, tikrai lietuviško laikraščio leidimo idėja senai jau buvo pas jį subrendus ir, vykdamas Vakarų Europon, tikėjosi ją greit įkūnyti. Bet tik po trijų metų sisirašinėjimo ir diskusijų su daugeliu lietuvių veikėjų Lietuvoje ir Prūsuose— 1883 m. kovo mėn gimė "Aušra".

Pirmasis "Aušros" numeris buvo Basanavičiaus suredaguotas Pragoje, o Mikšo atspausdintas Ragainėje. Laikraštis buvo išleistas šerniaus, Vištelio ir Basanavičiaus lėšomis. Pradžioje "Aušra' subūrė aplink save beveik visą tuomet viešai pasireiškusią lietuvių inteligentiją, pradedant vysk. Baranausku ir baigiant Šliupu. Vėliau visi nebetilpo "Aušroje". Atsirado kiti laikraščiai, kurie taip pat tarnavo lietuvių tautos reikalams.

"Aušra" ėjo tik trejus metus. 1886 m. Mikšo leidyklai žlugus, sustojo ėjusi ir "Aušra". Jos buvo išleista tik 40 numerių 29 sąsiuviniais. Buvo spausdinama po 1000 egzempliorių, bet prenumeratorių didžiausio pasisekimo laikais turėjo tik apie 300. Likusioji dalis buvo platinama per knygnešius, daugiausia per Kriaučiūną Marijampolėje ir Miliauską Rygoje.

Maža, kukli ir trumpai gyvenusi "Aušra" atliko didelį vaidmenį mūsų tautos prisikilėmo istorijoj. "Aušra' pažadino iš kapų senosios Lietuvos didvyrius ir grąžino lietuviui garbingąjį vardą, kurio jis jau nebeslėpė prieš svetimuosius. "Aušra" subūrė žymią dalį lietuvių šviesuomenės ir paskatino ją ginti savo tautos reikalus ir teises. "Aušra" pagimdė "Apžvalgą", "Varpą" ir kitus lietuviškus laikraščius, kurie jau gilesne vaga toliau varė jos pradėtąjį darbą.

Grįžęs iš tremties ir apsistojęs Vilniuje, Basanavičius greit įsijungė į politinį ir kultūrinį darbą, jau plačiu baru čia vietos lietuvių varomą. Prasidėjus Rusijoje revoliuciniam bruzdėjimui po rusų pralaimėto karo su japonais, 1905 m. Basanavičius kartu su kitais veikėjais sušaukė Vilniaus Seimą ir pats parašė tuo reikalu atsišaukimą į tautą. Vilniaus Seimo nutarimai išjudino visą Lietuvą kovai už politinį išsilaisvinimą.

Pradėjus braškėti Rusijos ir Vokietijos imperijoms, 1917 m. rudenį dr. Basanavičius pirmininkauja jo kartu su kitais sukviestai Lietuvių Konferencijai Vilniuje. Konferencijoje sudarė Lietuvos Tarybą, kurion buvo išrinktas ir Basanavičius. Lietuvos Taryba 1918 m. vasario 16 dieną paskelbė Lietuvos Nepriklausomybę. Po Nepriklausomybės aktu pirmuoju pasirašė daktaras Jonas Basanavičius, tuo apvainikuodamas savo viso gyvenimo kovą už Lietuvos laisvę.

Lenkams 1920 m. okupavus Vilnių ir Kaunui tapus laikinąja Lietuvos sostine, Basanavičius pasiliko Vilniuje, nors Kaune tuo metu buvo jam statomi paminklai ir jo vardas keliamas iki Lietuvos Patriarcho garbės.

Vilniuje beveik kiekvienu metu galėjai rasti Basanavičių nekurentose ir tamsiose Lietuvių Mokslo D-jos patalpose, Damasevičiaus namuose, apsivilkusį labai nudevėtais kaimiško siuvimo kailiniukais, jau susenusį ir be sveikatos vis dar betriusiantį bibliotekoj ar muziejuj. Nuo 1907 m. iki pat mirties jis neišleido iš savo globos Lietuvių Mokslo D-jos, kurią pats įkūrė ir išugdė. Basanavičius buvo nuolat renkamas tos D-jos pirmininku ir ištikrųjų buvo jos gyvoji dvasia. Čia jis, ilgus metus triūsdamas, sudarė kelių dešimčių tūkstančių tomų biblioteką, surinko didelį archyvą ir suorganizavo turtingą muziejų. Čia jis redagavo mokslinį žurnalą "Lietuvių Tautą" ir parašė daug mokslinių veikalų istoriniais ir etnologiniais klausimais.

1927 m. vasario mėn., tvarkydamas biblioteką, nuvirto nuo kopėčių ir taip užsigavo šoną, kad sveikaton nebegrįžo. Kelias dienas pagulėjęs Lietuvių Klinikoj ir priėmęs paskutinius sakramentus iš prel. Viskonto rankų, 1927 m. vasario 16 d. jis atidavė sielą Viešpačiui.

Pažymėtina, kad Basanavičius mirė kaip tik tuo metu, kai Vilniaus lietuviai, švęsdami 9-ją Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo sukaktį Pirklių Klubo salėje giedojo Tautos Himną.

Daktaro Basanavičiaus darbai ir žygiai perėjo istorijon ir paliks kartų kartoms gražiausiu pavyzdžiu, kaip lietuvis privalo mylėti savo tėvynę Lietuvą.

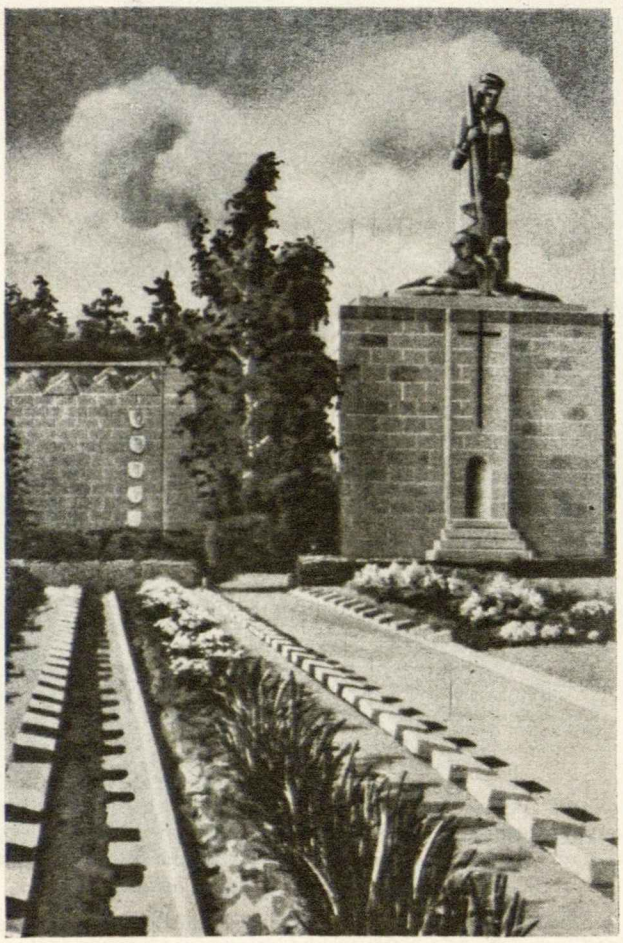

Brolių kapai Rygoje

J. RAINIS

SKAUSMAI IR VILTYS

Visiem skausmai tie patys,
Visiem viena viltis, —
Kai aš manosiom guodžiuos,
Jūs girdite savas.

Visiem maniesiems broliams,
Visiems, kur nublokšti
Į pelkes, tyrus, taigas
Ar į sniegynus ištremti, —

Visiem skausmai tie patys, —
Tėvynės mylimos;
Matyt ją vėl pražydus —
Tai mums viena viltis;

Matyt išsivadavus
Per mūs visų kančias, —
Tai bus didi paguoda
Už mūs visų aukas.

Iš latvių kalbos vertė L. Ž.

Latviai studentai-gintariečiai duoda priesaiką →

DZINTARŠ

(Iš latvių katalikų studentų veiklos tremtyje)

STUD. RER. POL. J. SAULITIS

Lapkričio 18 d. mūsų kaimynai ir broliai latviai švenčia savo tautos nepriklausomybės šventę. Ir jie, panašiai kaip ir mes, ėjo savo keliu į laisvę, kurią 1918. XI. 18. paskelbė.

Atžymėdami broliškos tautos šventę, čia ir spausdiname specialiai "Ateičiai" parašytą straipsnelį apie latvių katalikų jaunuomenės veiklą.

(Red.)

Jei tremties kelyje jūs sutiksite kada latvių tautos sūnus, kurie taip neseniai dar su visa sava tauta gyveno ten žiemiuose už Lietuvos, ir pasiteirausite jų apie tremties buitį, dauguma atsakys jums savo poeto Jono Poruko žodžiais: "Mums visiems tie patys skausmai ir ta pati kančia: kai savuosius man pasakojatės sopulius, aš jaučiu manuosius" (Janis Poruks) Jis yra tiesą sakęs, kaip ir dauguma kitų. Daug kam iš rytų tautų — tarp jų ir latviams — praėjusio karo dievaitis įspraudė į rankas tremtinio lazdą ir išvijo svečion šalin misti rupia duonos pluta. Pradžioje tai buvo Vokietijoje, paskui ir tolimuose užmario kraštuose — Anglijoje, Kanadoje, Amerikoje, Australijoje ir kitur. Visur jūs čia rasite latvių tremtinių.

Senesnėje jų kartoje tremtis yra jau įrėžusi aštrius ir gilius randus, pakirtusi kartais net viltį geresne ateitimi. Ryškios tremties žymės yra įsispaudusios ir į jaunąją kartą — tą kiekvienos tautos ateitį. Tai yra jaunuomenė. Vis dėlto prarastos tėvynės sopulys ir žvarbi svetimuma stiprina ir josios tikėjimą, kad tautos laisvės saulė negali visam laikui aptemti: ji yra tiktai raudonų ūkanų aptraukta. Vienintelis kelias, kuris veda į tą saulėtą laisvę, yra kovos kelias, grįstas krikščioniško tikėjimo ginklais. Jais turi būti kovojama visur, kur tik ta rausvoji migla užslenka.

Šis įsitikinimas nėra įvyniotas tiktai į latvių jaunimo svajones. Jis reiškiasi įtemptu darbu: ruoša įvairiems ateities uždaviniams ir rikiavimusi visuomeniškai veiklai. Tai ypač žymu katalikiškoje latvių jaunuomenėje, kurios veiksmingiausią branduolį sudaro studentai.

Vidurinių ir aukštesniųjų mokyklų jaunuomenė, vadinami gimnazistai, dėl tremties sąlygų negalėjo organi-

Gintaro korporacijos suvažiavimas Čikagoje 1951. IX. 2 d. Viduryje sėdi vysk. Urbšys ➔

zuotis ir veikti taip, kaip buvo įprasta namie. Jie buvo išsklaidyti po įvairias tremtinių stovyklas Vokietijoje; nepajėgė čia sudaryti nei vienos centrinės organizacijos. Organizuotai ji veikė tik paskirose stovyklose, kur ją telkė apie save latvių katalikų kunigai. Važinėdami po stovyklas, jie burė katalikiškąjį jaunimą į kuopeles, sudarinėjo joms veikimo programas ir jas instruktavo. Buvo stengiamasi pagilinti jų religines žinias ir krikščioniško gyvenimo supratimą.

Visiškai kita padėtis buvo katalikų studentų. Vos tiktai karui aptilus, dauguma jų užsimojo baigti dar Latvijoje pradėtas studijas. "Unros" ir "Irc" paremti, vieni įstojo į vokiečių universitetus, o kiti susitelkė Baltijos universitete, Pinneberge. Čia susidarė pati didžiausia latvių katalikų studentų grupė. Ji patiesė ir pirmus pamatus savo organizacijai tremtyje.

Didelis nuopelnas čia priklauso mag. iur. B. Laupačiui. Jo pasiryžimo ir uolaus darbo vaisius buvo tas, kad visi Vokietijoje studijavę latvių katalikų jaunuoliai buvo suburti į vieną organizaciją. Pirmas jos suvažiavimas įvyko Goetingene 1946 m. Jame buvo priimti laikinieji organizacijos įstatai, išrinkta centro valdyba ir nutarta įstoti į tarptautinę katalikų studentų federaciją "Pax Romana". Šiam nutarimui įgyvendinti labai daug padėjo latvių katalikų dvasiškija ir ypač J. E. vysk. J. Rancanas. Jau kitais metais (1947), kai "Pax Romana" kongresas susirinko Italijoje, Ancio mieste (prie Romos), ir latviai katalikai studentai buvo priimti į šios federacijos šventę. Tai yra yra istorinis mums įvykis, nes nepriklausomais Latvijos laikais ryšys su "Pax Romana" nebuvo sumegztas.

Po to latvių katalikai studentai su dideliu uolumu ėmėsi katalikiškojo ugdymosi darbo. Kartu su kunigais tam buvo parengtas vidaus statutas, visuomeninio veikimo nuostatai ir pagrindiniai principai, pritaikyti Katalikų Bažnyčios mokslui ir dvasiai. 1948 metų trečiajame iš eilės suvažiavime visa tai buvo persvarstyta ir patvirtinta: organizacija įgijo jau ryškų ir tvirtą charakterį. Buvo jai parinkti ir simboliški ženklai, spalvomis išreikšti: mėlyna — tikėjimas, baltai geltona — Katalikų Bažnyčia, baltai raudona — tėvynė. Tame pačiame suvažiavime organizacijai buvo duotas ir oficialus vardas: ji pavadinta "Latvių Katalikų Studentų Sąjunga "Dzintarš" (Gintaras).

Neužilgo srauni emigracijos tekmė daugumą gintariečių nuplukdė į tolimus pasaulio pašalius. Išvykdami jie su savimi pasiėmė ir tą gintarinę kibirkštį, kuria turėjo įžiebti naujus aukurus svečiose šalyse. Dabar jau kiekviename kontinente ar valstybėje yra įsikūrę gintariečių vienetai. Pats gausiausias yra Jungtinėse Amerikos Valstybėse (70 narių), toliau eina Kanada (40), Belgija (25), Vokietija (15), Australija (12), Anglija (10), Ispanija (5), Italija (5) ir k. Iš viso Latvių Katalikų Studentų Sąjunga (LKSA) turi daugiau kaip 200 narių.

Nuo pat savo organizacijos pradžios, studentai visą laiką palaikė artimą ryšį ir su aukštesniųjų mokyklų jaunimu. Gimnazistai, kurie nėra dar spėję susiorganizuoti, yra studentams tie jaunesnieji broliai, kurie nuoširdžiai seka vyresniųjų pavyzdžiu — ugdymusi katalikiškoje ideologijoje. Pastaruoju metu LKSA "Dzintarš" nariai yra suskatę organizuoti ir tą gimnazijos suolo jaunimą visose valstybėse, kur tik jo esama.

Latvių katalikų studentai dar neturi savo spaudos, skirtos organizacijos reikalams. Tačiau jie labai aktyviai rašo ir remia latvių katalikų leidinius: "Dzimtenes Balss" ir "Katolu Vēstis". Taip pat vienu iš savo uždavinių yra užsibrėžę stiprinti katalikiškąją akciją latvių inteligentų tarpe.

Latvių katalikiškas jaunimas, eidamas ranka rankon su kunigais ir jų dvasiškai vadovaujamas, siekia įgyvendinti savo pasirinktą šūkį: Pax Christi in regno Christi. Organizacijos apimtyje, narių tarpe, prie to einama, sekant Kristaus paliktą artimo meilės pavyzdį ir ugdant nuoširdų draugiškumą. Įvairiose aukštosiose ir žemesnėse mokyklose aštrinamos proto pajėgos ir stiprinama dvasia lemiamai kovai, kovai už laisvę pavergtai tėvynei, už naują Lapkričio 18 (Latvijos nepriklausomybės paskelbimo diena), už laisvą, nepriklausomą ir demokratinę Latvijos valstybę.

Latviai katalikai studentai ir visa mūsų jaunuomenė yra giliai įsitikinusi, kad kelią į gimtąjį kraštą tiesia ne tiktai tas tautinis ir religinis darbas, kurio ji imasi tremtyje, bet ir glaudus bendravimas su visais savo kaimynais — tolimais ir artimais. Ypač jis reikalingas palaikyti su tais, kurie mums artimi savo kraujo ryšiu, savo gimtomis sodybomis prie Baltijos marių ir bendru likimu. Jis šiandien yra apnešamas dar bendro tremties vieškelio dulkių. Rasi, Dievas mums leis kada nuplauti jas vaiskios Gintarų jūros žydriose vilnyse!

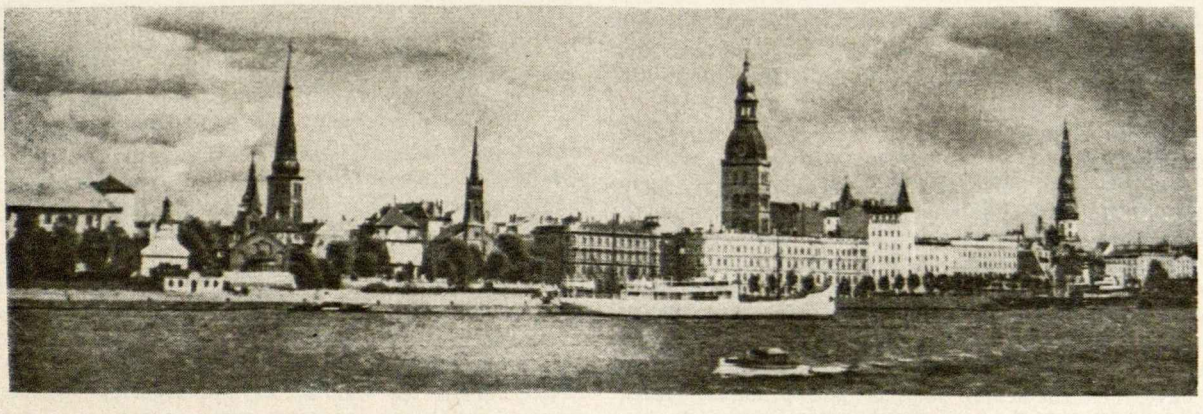

Ryga

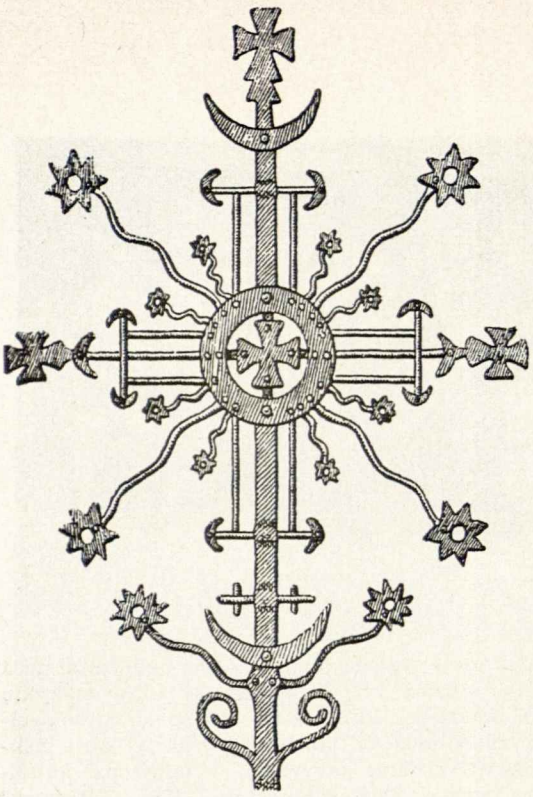

KRYŽIUS

BIRUTĖ EMPAKERYTĖ

Vėlinių vakarą grįžau iš kapų. Kažkoks ilgesys keliavo su manimi drauge. Kažkoks tai nesuprantamas ilgesys... Buvo tartum ko gaila. Ir aš prie vieno kapo tą vakarą uždegiau vaško žvakelę. Ji vėjuje mirgėjo kaip ir daugelis kitų...

Jau visai sutemę. Nepertoliausia namų pavijau senelį, kuris, lazdele pasiramstydamas, slinko keliu. Negalėjau suprasti, kur jis keliavo, kai visi jau skubėjo namo. Užkalbinau.

— Einu aplankyti vieno kapo — pasakė jis, kai jau buvome pradėję kalbėti apie ką kitą. — Žinau, kad šio kapo niekas nelanko, — ir jis sunkiai atsiduso. — O gal niekas nepamena, kad ir ten ilsisi žmogus, jaunas...

Apsidairiau, tartum šią vietą pirmą kartą matyčiau, tačiau kapų niekur nepastebėjau. O jis kalbėjo toliau:

— Nesižvalgyk, čia kapų nėra ir nebuvo. Ten matai tą seną, apsamanojusį kryžių? Tai ten... Ten ilsisi mano sūnus, mano Jonelis... Vienturtis jis buvo. Kai jis čia atsigulė, ir jo motina neilgai gyveno, tik jos negalėjau palaidoti čia, šalia jo... Dievas žino, gal šis mano apsilankymas jau paskutinis. Kai manęs nebus, jo niekas nebelankys. Tiesa, gal kas atneš gėlių kryžiui papuošti, tai bus ir jam ramiau.

— Aš pasakysiu kitiems, kad čia guli palaidotas žmogus, ir mes visi ateisime uždegti žvakeles, vasarą negailėsime žiedų, — pasakiau aš jam, bet jis tik liūdnai nusišypsojo ir kalbėjo:

— Nereikia, nedaryk to... Kas pamiršta, lai jau visai iš prisiminimų išnyksta. Geriau nenaujinti senų žaizdų...

— Bet kodėl jį čia palaidojote, o ne ten, kur ir kiti ilsisi? — paklausiau.

— Nors skaudi man ši istorija, tačiau šį vakarą papasakosiu ją tau, — jis kiek patylėjo ir ėjo žiūrėdamas į tolį. — Tai buvo seniai — pradėjo jis po valandėlės. — Taip seniai, kad niekas dabar tų laikų neprisimena, o gal nenori prisiminti. Tada su savo šeima taip pat gyvenau šiame kaime. O puikūs tada buvo laikai, kaip dabar prisimenu... Aš ir pasaulį išvydau šiame kaime. Čia gimė ir mūsų Jonelis, kurį dabar einu aplankyti. Tas kryžius jau tada stovėjo, tik ne toks apsamanojęs kaip dabar. Jį pastatė mano tėvas, kai dar jaunas buvo, nes šis žemės sklypas jam priklausė. Kada mes vaikai paklausdavome, kam jis tą kryžių pastatė, jis tiktai susimąstydavo ir trumpai pridurdavo: "Aš savo pažadą išpildžiau. Niekas šiaip sau nestatoma". Taip ir nesužinojau.

Nors buvo visai sutemę, bet senelis neskubėjo.

— Tačiau mūsų kraštą užgriuvo karo audra. Atsimenu kaip šiandien tada nieko daugiau negalvojome, kad tik greičiau vieni ar kiti užėję pasiliktų, nes — eiti iš vienų rankų į kitas — buvo baisiausia. Mirtis skynė ne tik tuos, kurie kovėsi, bet ir tuos, kurie saugojo savo gyvybę. Mano sūnus tada buvo dar gana jaunas, kokių aštuoniolikos metų. Tamsių akių, kaip ir jo motina. Šiek tiek garbanotų plaukų. Dažnai mąstydavau apie tuos laikus, kai jis galutinai subręs ir pavaduos mane. Tačiau gyvybė lyg trapi gėlė: žydi, skleidžiasi ir, nepalankiam vėjui papūtus, nuvysta.

Kryžius jau buvo netoli, bet senelis, tartum norėdamas uždelsti šias minutes, kažko lūkuriavo. — Ir taip vieną dieną pas mus sustoję svetimi kariai pasakė, kad mes turime jiems padėti. Mes turį džiaugtis, kad nepatekome į priešų rankas. Mums jie buvo toki pat priešai, nesvarbu iš kur atėję ir kokiu vardu pasivadinę. Ir liepė mums nešti ginklus, nes kariai mūšio lauke per daug pavargę. Norėjau aš eiti, bet neleido, jaunesni esą geresni. Taip ir pasiėmė Jonelį... Sakė, neilgam, bet... Buvo pats sodų žydėjimas, bet džiaugsmo ir ramybės nebuvo.

— Tą dieną, pavakare, Jonelis grįžo. Buvo nepaprastai pavargęs. Mūšiai girdėjosi toje pačioje vietoje. Kitą dieną jį vėl išsivedė. Išėjo jis tada anksti rytą, dar saulutė vos tekėjo. Išeidamas dar mudviem su motina pasakė: "Nesirūpinkite, vakare vėl sugrįšiu...' Tačiau jis daugiau negrįžo. Tą dieną garsiai griaudė patrankos ir traškėjo pavieniai šūviai, o po to visa nutilo. Paėmęs dar keletą vyrų, išėjau ieškoti, ar nerasiu jo kur sužeisto. Ir radau... Jo rankos sustingusios... Iš veido tekėjęs kraujas. Gulėjo jis prie šito kryžiaus.

— Ten ir palaidojome jį, nes į kapus vežti buvo perdaug pavojinga. Kai visi svetimieji išsikraustė iš mūsų krašto, ir mes su žmona persikėlėme gyventi į miestą, nes atrodė, nėra jokio tikslo gyventi. Bet tai neilgam. Ir jinai paliko mane vieną. Kada būna labai ilgu dabar, aplankau juos, ir man pasidaro lyg lengviau.

Ties kryžkele mes taip ir išsiskyrėme, pasukdami kiekvienas savais keliais. Akimis palydėjau jį vienišą naktyje, ir man rodės, kad jo žigsniai buvo dar lėtesni.

* * *

Popiete grįžęs brolis pasakė, kad anksti rytą kažkas, eidamas pro kryžių, rado sustingusį žmogų. Atpažino, tai senasis Melnikas. Veide jo matėsi mažutis šypsnis.

— Kai kas sako, kad čia karo metu palaidotas jo sūnus, — pridėjo dar brolis.

— Taip! — susimąstęs pritarė tėvas, — tik mes seniai pamiršome, bet jis sūnaus neužmiršo.

Mano ausyse skambėjo vakarykšti žodžiai: "Kas žino, gal jau ir aš paskutinį kartą lankau šį kapą". Akyse stovėjo tas vienišas kryžius lapkrity. Atrodė dar daugiau sulinkęs ir pasenęs, apsamanojęs ir — gražesnis.

ŽADINKIM BROLIUS

K. MOCKUS

Be dvasios, be širdies
Tai — griaučių tautos.

Ad. Mickevičius

Visagalio esame skirti gyventi tokiu metu, jog šie, prieš šimtmetį gyvenusio didžiojo mūsų poeto žodžiai sunkiai derinasi su šiandienine tikrove. Daugarties tautų gyvenime sunku pastebėti dvasios ir juo labiau — širdies. Ir paviršutiniškai žiūrint, vaizdas nepaprastai liūdnas. Jau ketvirtas dešimtmetis kaip stengiamasi žmogus padaryti negalvojančiu ir klusniai vykdančiu tik kitų visokiausius įsakymus; jis turi atlikti iš aukščiau paskirtus uždavinius ir vien tik medžiaginėje gamybos srityje, o kartu privalo jaustis ir nepaprastai laimingas, kai, besisukant didžiajai gamybos mašinai, jam nubyra šiokie tokie trupinėliai skurdžiam gyvenimui palaikyti, jeigu politinės sauvalės malūnas dar jo nesutraiškė ar nenubloškė į nebesuskaitomas darbo vergų stovyklas. Tokiose sąlygose jau daugelį metų gyvena milžiniškos rusų arba Sovietų imperijos tautos, o paskutinio karo metu ši baisioji vergovė buvo išplėsta į Vidurio Europą ir milžiniškus Azijos kraštus. Į šią baisią vergovę pateko visas Pabaltijys, o kartu ir mūsų gimtoji žemė — Lietuva. Ten metai iš metų stengiamasi nuslopinti dvasinis gyvenimas, paverčiant žmogų visokeriopu skurdžiumi. Ir visa ši nužmoginimo bei nuskurdinimo prievarta, visos tos baisios ir nežmoniškos gyvenimo sąlygos bei paskutinių laisvių netekimo grėsmė privertė ir mus palikti gimtąsias sodybas ir pasirinkti nuolatinį klajojimą, žmogaus be tėvynės dalią.

Mūsų naujosios gyvenimo sąlygos, į kurias dabar patekome, nėra taip pat palankios dvasiniam gyvenimui ir širdies pasireiškimams. Visas Vakarų pasaulis, kuriame ir mes prieglobstį bei laikinus namus susiradome, nepaprastai blaškosi ir savęs dar tebejieško, — jis tebėra dar karo pasekų sukrėstas ir vienas pats nebeįstengia savų žaizdų užsigydyti. Ir nors šios visos Vakarų bei Pietų Europos tautos savo gyventojų skaičiumi, nepalyginamai aukštesniu gyvenimo lygiu, o ypač kultūriniu pranašumu bei įvairiomis laisvėmis, prašoka anuos Rytų priespaudos ir žmogaus suniekinimo kraštus, tačiau vienos pačios nebeįstengia anai griaunančiai dvasiai atsispirti ir dairosi, laukdamos vergų dalios, o priespaudoje ir nelaisvėje ieškodamos laimės. Taigi, visiems šiems kraštams, visoms šioms Vakarų kultūros tautoms, šiandieną kažko trūksta. Ir tas kažkas yra toji dvasia ir širdis, ko trūkstant, pagal didįjį poeto žodį, tautos į griaučius pavirsta.

Vakarų Europos tautos yra pavargusios, joms trūksta jau polėkių, stinga idėjų ir net vadų, galinčių apjungti savo dvasia žmonių milionus, kad juos apsaugoti nuo gresiančio Rytų pavojaus, vadų, kurie nutiestų kelius į naują gyvenimą. Sunku šiandieną dar pasakyti, kiek laiko praeis ir kokius sukrėtimus teks išgyventi, kol Vak. Europos tautose pasireikš tikrasis atgimimas ir visuotinis noras savarankiškai spręsti ir gyventi. Ir šiuo metu ten esama labai šviesių reiškinių, parodoma didelio kūrybinio pajėgumo, ypač kultūrinėje srityje, tačiau visi taip pat matome ir jaučiame, jog tų pastangų dar neužtenka: Europa — krikščioniškos kultūros lopšys — šiandieną netekusi vadovaujančio vaidmens. Perdidelis jos idėjinis susiskaldymas pakirto šių tautų galios šaknis ir atvedė prie šiandieninio dvasinio pakrikimo ir nuosmukio.

Naujasis pasaulis medžiagiškai yra stiprus ir pajėgus dideliems darbams, tačiau apie jo idėjinį subrendimą dar taip pat sunku kalbėti. Ir vadovavimas pasauliui šiam kraštui atiteko daug anksčiau, negu buvo galima tikėtis, todėl ir iškyla labai daug sunkumų ir pasireiškia klaidų. Šiame krašte, naujame pasaulyje, yra tikrai išlikęs gyvas laisvės supratimas, kuris gal savotiškas, mums sunkiai įprastas, bet kartu jis ir sudaro šio krašto stiprybės esmę. Tačiau be senesnių tradicijų krašte, kuris turi aukščiausį ligi šiol žinomą medžiaginį pragyvenimą, gilesniam dvasiniam polėkiui nelengva pasireikšti. Ir ypač toks dvasinis pakilimas sunkiai galimas tokiame krašte, kur pramonė vaidina pagrindinį vaidmenį, nes pramonės srityse susikuria didieji miestai, kuriuose greičiau prieinama prie dvasinio nuosmukio.

Jeigu tamsiomis spalvomis iki šiol vaizdavome šį kritiškąjį žmogaus gyvenimo laikotarpį, tai jokiu būdu dar nereiškia, jog žmogaus dvasios pasireiškimas yra sustojęs ir toliau jau nebegalimas. Būsimosios kartos, kurios į mūsų dienas galės pažvelgti kaip į praeitį, matys ir mūsų dienose labai daug šviesulių, suras ir didelio herojizmo reiškinių, nes šiandieninėje kasdienybėje jie daugiau ar mažiau užtemdyti ir reikia pratekėti tam tikram metų skaičiui, kad galėtume juos pilnai įvertinti ir suprasti. Tokių pat šviesulių yra ir anapus, kur jau žmogaus laisvė ir galvojimas suimtas į komunistines reples ir nebeprasiveržia į viešąjį gyvenimą. Visur mes rasime ir šiandieną šviesių pragiedrulių, nors aplamai visur tebesutinkame tik tamsias spalvas.

Ir mums, palikusiems savo gimtąjį kraštą anapus laisvojo gyvenimo, šiuo metu tenka labai rimtai susirūpinti, kad netaptume vien tik griaučių verti, nes tokiais palikti pavojų gana daug. Mes, nežinomam laikotarpiui, atitrūkę nuo gimtojo krašto ir savo tautos, išblaškyti neįprastoje aplinkoje, galime greitai pasimesti ir pamiršti, jog nesame eiliniai emigrantai, bet tremtiniai, turį didelius uždavinius ir pareigas savo tėvų žemei. Ir pagrindinė sąlyga šiam didžiajam uždaviniui yra išsilaikyti patiems atitinkamame dvasios lygyje. Mus supanti aplinka nėra ypatingai palanki dvasiniam tobulėjimui, dvasinių vertybių pasisavinimui ir išskleidimui. Mes telkiamės daugiausia miestuose ir dirbame beveik visi pramonėje, o tuo pačiu ir atitrūkstame nuo dvasinio gyvenimo, kuriam tiek maža laiko telieka. Mus vilioja taip pat ir jų "good time", kada jie, atitrūkę nuo fabriko mašinos ar raštinės stalo, skubėdami neria į kitas mašinas ir galvotrūkčiais vėl kažkur skuba ir skuba. Susimąstymui, skaitybai ir vidiniam tobulėjimui čia nedaug lieka laiko, nes jį pavagia nuolatinė pramoga ir mašina. O vis dėlto ir šitokioje aplinkoje mes norime patys išsilaikyti ir mūsų jaunąją kartą išugdyti pajėgią Lietuvos atstatymo darbui. Tuo tikslu mes ir spiečiamės į organizaciją, kuri šiandien įgauna jau epochinės reikšmės lietuvių tautai, kuri išugdė daugelį pirmaeilių asmenybių ir kovotojų už dabartį ir ateitį. Tai ATEITIS, kurios ideologiją yra nužymėjęs didysis mūsų tautos filosofas prof. Stasys Šalkauskis.

Kalbėdami apie ateitininkiją, niekados nepamirškime, jog gimė ji nepaprastose lietuviškojo gyvenimo sąlygose ir kad jos tiesioginė veikimo dirva buvo ir turi likti LIETUVA. Jeigu šiuo metu esame išsiblaškę po visą pasaulį, tai dar tas nepakeičia nei pačios organizacijos, nei jos siekimo — mūsų laikams atitinkamomis priemonėmis vesti Lietuvą Kristaus nužymėtu keliu. Ateitininkija mokėjo prabilti į mokslus einantį lietuvių jaunimą savo laiko kalba, mokėjo juos uždegti idealistine nuotaika ir suburti į glaudžią šeimą numatytiems uždaviniams vykdyti. Ir šiandieną taip pat svarbu, kad tokiu gyvenimiškumu alsuotų ji ir dabar, kad ji spinduliuotų ta pačia idealistine nuotaika, kurioje mes išaugo-

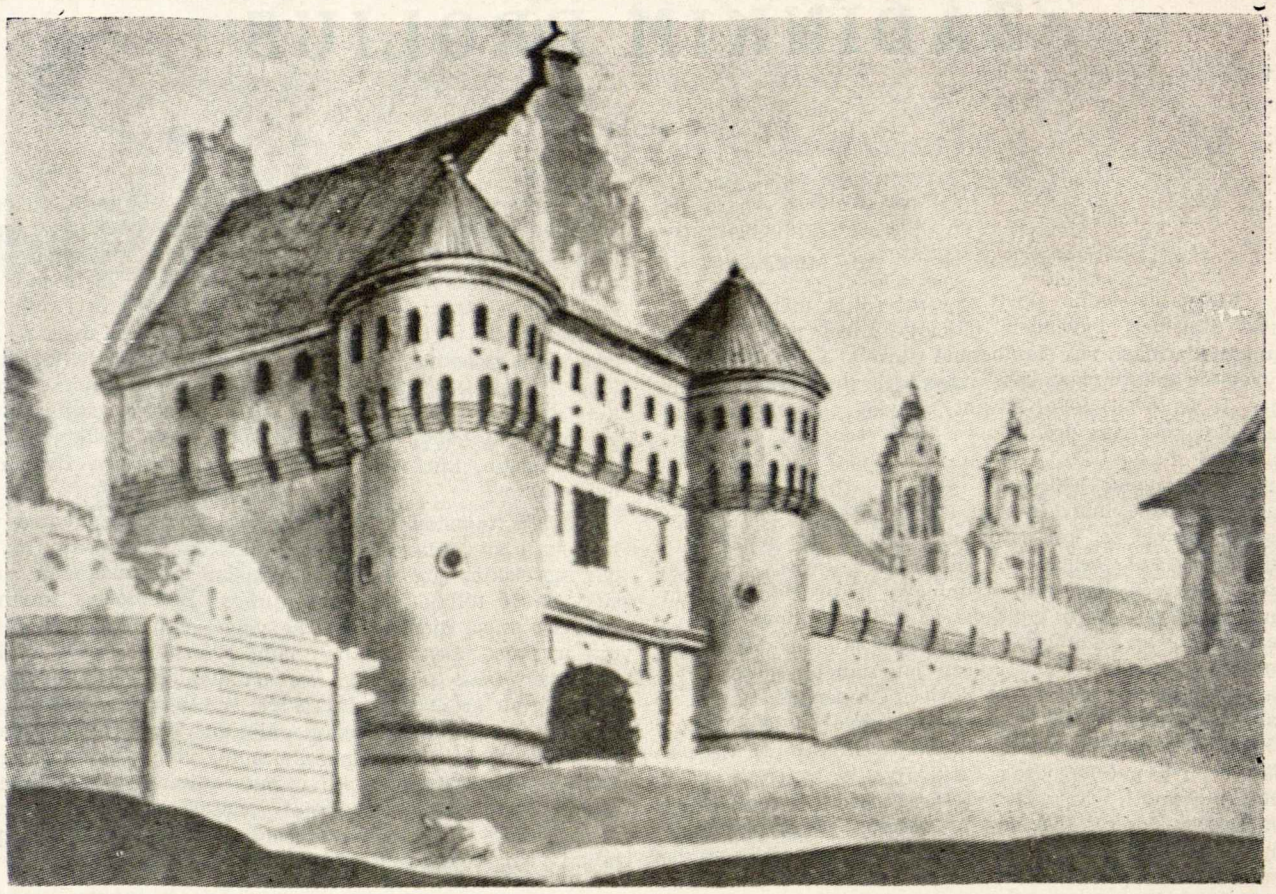

SUBAČIAUS VARTAI VILNIUJE. Senoji Lietuvos sostinė turėjo tvirtą mūro sieną aplink visą miestą. Šitoje sienoje buvo keletas vartų, kuriuos rusai 19 šimt. pradžioje nugriovė. Išliko nepaliesti tik Aušros—Ašmenos vartai, nes tuo metu jau buvo įrengta Marijos šventovė. Šis piešinys paimtas iš dail. J. Smuglevičiaus darbų, kuriuos jis piešė tuo metu, kai dar Vilniuje buvo daug senosios Lietuvos paminklų.

me laisvoje tėvynėje, kuria gyvename okupacijų metais ir tebegyvename dabar, tremties kelią eidami. Svarbu, kad ir negausus mūsų jaunimas, augąs ir brėstąs visai skirtingose aplinkybėse, būtų įgalintas pasisavinti ir paveldėti jau turimąjį mūsų dvasios lobį bei tą visą patyrimą. Tai pagrindinis mūsų rūpestis, kuris iškyla prieš mus visus šiuo metu, jei nenorime panardinti jaunimo į mums svetimą ir nelietuvišką pelkyną.

Kristaus mokslas yra mūsų sąjūdžio pagrindas. Tas mokslas lydėjo, lydi ir turi mus lydėti ne tik į bažnyčią, bet ir visame gyvajame gyvenime. Mums visada rūpėjo ir turi rūpėti, kad visas Lietuvos būsimasis gyvenimas būtų derinamas su Dieviškojo Mokytojo valia. Ir iš tikrųjų, ateitininkijos sąjūdis, padėjęs KRISTAUS ir TAUTOS idealus savo pagrindais, išgelbėjo mūsų tautą nuo dvasinio ryšio su Rytų barbarija ir ją sujungė su Vakarais, išugdydamas daugybę tikrų kultūros darbininkų, padėjusių ar tebededančių visas savo jėgas gimtojo krašto gerovei. Ir šiuo metu, kaip ir anksčiau, gaivinančioji mūsų jėga yra ir turi būti Kristaus mokslas, kurį mums perduoda Katalikų Bažnyčia, tačiau kartu tenka ir susirūpinti, jog tie katalikybės ryšiai būtų mūsų toki pat, kokius atsivežėme iš savo krašto. Kiekvienas kraštas turi savas ir kartu bendras nuotaikas. Jas turi ir šis. Bet mes čia pasigendame daugelio sąjūdžių, kurie taip gyvybingi europinio gyvenimo sąlygose, ir kurie nemažiau reikalingi šiam kraštui. Pirmiausia mes pasigendame šiame krašte sąjūdžio, panašaus mūsiškiam. Atiduodami savo duoklę mus priglaudusiam kraštui ir jo institucijoms, kartu turime išlikti ir kuo esame, o taip pat ir išlaikyti, ką mes patys gera sukūrėme. Kirkščionybė yra visuotina ir amžina, tačiau kartu ir t a u t i n ė. Savo forma kiekviename krašte, kiekvienoje tautoje ir kiekvienu metu ji s a v a ir s k i r t i n g a. Mus visus vienodai jungia tikėjimas į viso pasaulio ir savos tautos krikščioniškąjį prisikėlimą. Mes visi drauge su Bernardu B r a z d ž i o n i u nuoširdžiai tikime, kad:

"Praeis respublikos, praeis kompartijos
ir diktatūros,
Praeis pasaulis visas negražus".

Bet savaime visa tai neįvyks, savaime niekas nepasidarys. Mes esame įpareigoti dalyvauti toje kovoje ir atiduoti savo duoklę. Užtat ir stenkimės išlaikyti savo tarpe gyvosios dvasios krikščionybę. Apie tai daug kalbėjo prof. St. Šalkauskis. G y v o s i o s d v a s i o s s ą j ū d i s t e b ė r a g y v a s i r d a b a r. Tokia, gyvosios dvasios krikščionybė padės mums atsispirti ir šiuo metu gresiantiems nudvasėjimo pavojams ir nepavirsti griaučių tauta.

Esame atsivežę ir savąjį t a u t y b ė s supratimą. Mums lietuvybė yra n e a t s k i r i a m a ir n e d a l o m a. Vyresniosios kartos mūsų darbuotojams buvo sunkumų su tais, kurie save laikė "gente Lituani, natione Poloni". Tokių dabar jau beveik nesama. Tačiau čia nemaža subrendo, kurie save skaito "gente Lituani, natione Americani". Mes, nesmerkdami jų ir neieškodami su jais susikirtimų, vis dėl to turime visados ir visur išlikti "gente et nationi Lituani".

Kai Lietuva tebebuvo Rusijos carų niokojama ir rusinama, vienas prakilniųjų vokiečių dr. J. Sauerveinas, nepaprastai pamilęs mūsų tautą, gerai išmokęs lietuviškai ir burdamas Prūsijos lietuvius spirtis prieš ger-

manizacijos užmačias, savo giesmėje "Lietuviais mes esam gimę", kuri šiandieną tapo mums antruoju himnu, mus skatina:

"Drūtai laikyk, drūtai stovėki
Lietuviškoji giminė.
Drąsiai lietuviškai kalbėki,
Tegu supyksta nežinė".

Todėl drąsiai lietuviškai visur kalbėkime, jauskimę, mąstykime ir bendraukime lietuviškai, o lietuviškosios stiprybės semkimės iš turimos lietuviškos knygos. Vyresnieji kiekviena proga atsiverskime, tegu jau nekartą skaitytą, lietuvio klasiko prozos ar poezijos knygą. Ji mus visados naujai nuteiks ir atgaivins. Jaunesnioji karta iš ją slegiančios materialistinės aplinkos tegali išsivaduoti taip pat vien per knygą. Imkime į rankas kuo daugiau skaidrios nuotaikos knygų. Praeito šimtmečio mūsų romantikai ir šių dienų mūsų klasikai tegu būna mūsų nuolatiniai palydovai ir lietuvybės sargai dabarties kelyje.

Nepaprastai yra svarbus ir savo aplinkos klausimas. Kuo arčiau įsikibę vienas kito laikysimės, tuo ilgiau ir tvirčiau prieš nutautėjimo bangas atsispirsime. Užtat ir organizacinis bendravimas dabarties sąlygose įgyja daug didesnės reikšmės, negu gimtajame krašte. Titk susiėję į krūvą ir sudarydami vieną savą bendruomenę — krivulę mes galime pamiršti ką per dienas darėme ir kas mus slėgė, draugėn susirinkę, mes galime ir atvira širdimi ir sava kalba prabilti į vienas kitą ir pasijusti vienos šeimos nariais. Ten galime užtraukti vieną kitą lietuvišką dainą ar giesmę, sušokti lietuvišką šokį ar sužaisti mūsų senelių žaidimą ir pan. Todėl šiuo metu ypatingai vertinkime atsineštosios organizacijos gyvenimą, nes mes netekome jau ne tik savos tėvynės, bet ir lietuviškos mokyklos, kurią dar buvome išsaugoję tremties dienomis Europoje. Mūsų organizacija šiuo metu turi daugeliu atvejų pavaduoti ir lietuviškąją mokyklą, ir padėti mums sugrįžti nors mintimis prie žaliųjų Nemuno krantų, ir kiekvienu metu priminti, jog gimėme lietuviais ir turime jais visur ir visada išlikti.

Dirbti mes galėsime ir pajėgsime, jei mus pačius nuolatos lydės pastovus tikėjimas siekiamųjų idealų didybė, mūsų tautos ir visos žmonijos Prisikėlimu. Ir Maironis mums nebuvo niekados labiau aktualus, kaip šiandieną. Iš jo kūrybos pasisemkime stiprybės ir drauge visi sutartinai per dienas traukime:

"Amžiais pavergta kelias tėvynė,
Jos atgimimą jaučia dvasia.
Ginkim, ką mūsų proseniai gynė!
Žadinkim brolius meile drąsia.

Ginkime kalbą, žemę, jos būdą!
Stokim į darbą, kaip milžinai.
Laimina Dievas sėjamą grūdą,
Laimina vaisių: gema šimtai.

ADA KARVELYTĖ

SVETIMI ALTORIAI

Čia altoriai ir mišios švenčiausios...
Čia ir aš didžiai maldai klaupiuos. —
Mano Kristau, mano Dieve Geriausias,
Nematau čia Tavęs tuos žieduos...

Kur esi, kur esi, atsišauki,
Savo kančią regėti man leisk, —
Iš tėvynės gimtųjų palaukių,
Čion ateiki ir kaltę atleisk...

Nerandu, nematau, neįžiūriu
Tavo veido tarp rožių baltų —
Tik altoriuj kaip žydinčioj jūroj,
Girdžiu tėviškę raudant balsu...

Ir vaidenas bažnyčia senuolė,
Mano gimtojo kaimo gale,—
Regiu, motina kryžium parpuolus
Prieš šventuosius tebeverkia manęs...

Negaliu aš pamiršt tų bažnyčių,
Tų šventorių su kryžiais senais...
Tų altorių jazminais kaišytų —
Rodos, Kristau, ir Tu ten likai...

K. ŠIMONIS — ŠAUKLYS
"Darbininko" klišė

LIETUVIŠKASIS DIEVŲ VARDYNAS

A. MAŽIULIS

Mūsų seniausieji istoriniai šaltiniai lietuviškųjų dievų vardų labai mažai tesumini, nes jų autoriai nesugebėjo prieiti prie lietuvio dvasinio gyvenimo slaptybių arba pamaldūs vienuoliai nenorėjo minėti "velnio išmonių" iš viso. Gausiau lietuviškųjų dievybių vardų tepasirodo vien tik XV-XVI a., kai saviškiai krikščionybės skelbėjai pradėjo žmonėms pagrindines naujojo tikėjimo tiesas aiškinti. Tuo pat metu pasirodo ir svetimtaučių nauji raštai, pilni įvairiausių dievų vardų, kurių didžioji dalis šiandieną tenka iš lietuviško dievų vardyno nurašyti kaip įvairūs nesusipratimai ar net prasimanymai.

Perkūnas. Jis pirmą kartą suminėtas XIII a. šaltiniuose ir vėlyvesniųjų metraštininkų bei kitų raštininkų laikomas vyriausiu mūsų tautos dievu. Jį tokiu tebelaiko ir paskutiniu laiku tyrinėję mūsų senąjį tikėjimą (pvz. J. Balys ir kt.). Tačiau ilgiau sustojus ties Dievu Tėvu, kurį mes radome esant Vyriausiąja Būtybe, Perkūnas teko pažeminti. Pati tauta Perkūno vyriausiuoju dievu nelaiko ir jį vadina tik dievaičiu, t. y. "dievo vaiku". Laikui bėgant, šis Dievo Tėvo vaikaitis pasiveržė dalį dangaus skliauto valdžios ir tapo reikšminga mūsų tautos dievybe, kurią, dėl mums nebežinomų priežasčių, daugiausia suminėjo įvairūs metraštininkai. Taip pat labai būdinga, kad jo gerbimas mūsuose daugiau ar mažiau išsilaikė iki paskutinių dienų. Mūsų senoji karta tebežino įvairių "maldelių" perkūnijai nukalbėti, Perkūno daromai žalai nulenkti, o viena kita senukė dar ir šiandieną tebeprašo jauną mėnulį "Perkūno karalystės" (Rokiškio aps.).

Žemyna. Lietuvių tauta bus ypatingu būdu gerbusi Žemės deivę, tačiau toji pagarba buvo reiškiama ne taip gal ryškiai kaip Perkūnui, todėl ir jos vardas nepateko į senuosius šaltinius. Pirmą kartą Žemės dievybę sumini tik Mažvydas:

"Kaukus Szemepatis ir laukasargus pameskiet". Vėliau šį vardą dar pakartojo ir kiti.

M. Daukša savo Katekizme (1595 m.) sumini Žemynos vardą, kuris XIX a. dar buvo išlikęs Prūsos lietuvių dainose. Jis dabar dar sutinkamas nuo gyvatės nukalbėjimuose, o Vilniaus krašte pati žemė dar ir šiandieną tebevadinama žemyna. Mūsų seneliai dar visai nesenai kas rytą ir vakarą, priglaudę kaktą prie žemės, sukalbėdavo jai maldą ir pabučiucdavo. Yra išlikusių dar šiokių tokių ir aukų Žemei. Daugelyje Lietuvos vietų pavasariais užariama duona arba ji užkasama gražiai duobutėje paskutiniame piaunamų rugių plote.

Gabija. Įvairūs šaltiniai byloja, kad lietuviai garbino ugnį, o Konstantinopolio patriarchas — lietuvius vadina tiesiog "ugnies garbintojais". Ir tačiau nors daugelio minimas ugnies gerbimas, bet jos vardas lieka nežinomas. Tik XVI a. pirmą kartą suminima Gabija, o vėliau ir kitos jos lytys. Ugnies gerbimas pas mus seniau turėjo būti tikrai ryškus, nes ir šiandieną mes ugnį tebelaikome šventa, o vietomis — jai tebekalbamos ir tam tikros maldelės, kuriose taip pat minimas ir Gabijos vardas. Kai kurie senojo lietuvių tikėjimo tyrinėtojai, k. a. A. Brueckneris ir jį sekusieji, Gabijos vardo nelaikė lietuvišku, bet tik Agotos-Agafijos perdirbiniu. Tačiau naujieji darbai Gabijos lietuviškumą apgynė, ir A. Brueckneris padarytas išvadas tenka pamiršti.

Apie nuolatinę (amžinąją), kur nors išskirtinėje vietoje kūrenamą ugnį, nerandame aiškių duomenų šaltiniuose. Galime tik prileisti, kad šalia šeimos židinio ugnies, kuri buvo tikrai nuolatos kurstoma ir "mitinama", t. y. leidžiama jai ne degti, bet tik pelenuose rusėti, galėjo būti dar ir kilties ugnis. Tačiau kilties ugnis greičiausia buvo taip pat neamžina, bet tik sukuriama nepaprastais atvejais, pvz. kai kiltis aukodavo padėkos ar permeldimo aukas, susijusias su karu ar laukų derliumi. Tačiau visi tie gražūs Romuvos aprašymai su trijų dievų stabais, kriviais ir ugnies nuolatinėmis sargėmis — vaidilutėmis laikytini viduramžių metraštininkų labai gražia išmone, pasigaunant senosios Romos ir kitus mums svetimus pavyzdžius.

Medeinė. Pirmą kartą šios dievybės vardą sutinkame iš XIII a. antrosios pusės viename rusų metraštyje. Volynijos kronika rašydama apie Mindaugo krikštą ir laikydama jį "apgaulingu", pažymi, kad Mindaugas ir vėliau tebeaukojęs visai eilei dievų, jų tarpe zuikių dievui ir Medeinei (Miendieinu). Prisiminus, kad žemaičiai ir šiandieną mišką dar mede tebevadina, pats Medeinės vardas lieka suprantamas. Tačiau lieka klausimas, ką toji Medeinė globojo. Vieni nori laikyti Medeine tik miškų ir atskirų šventųjų medžių globėja, kiti — ją laiko tik zuikių deive. Atrodo, kad ji globojo ne tik miškus, bet ir jų žvėris, nors rusiškieji šaltiniai nurodo dar ir visai atskirą žvėrinės deivę. Žvėrinė, kaip jau pats vardas rodo, būtų globojusi miškų žvėris, o Medeinei telikęs vien miškas. Kiti šaltiniai mini dar "Giraitį", "Girystį", "Pušaitį" ir dar kitus medžių dievus. Mūsų dienų tautosaka pažįsta Miškinį, kuris gyvena miškuose ir klaidina bei kitaip baudžia miškus naikinančius žmones.

Šaltiniai labai daug rašo apie lietuvių **šventuosius miškus,** kurie tačiau jungtini su alkais, būtent laidojimo vietomis. Krašte dar galima sutikti nemaža šventų **medžių,** kuriuos dar iki šių dienų tebegerbia žmonės ir jiems pariša tam tikras aukas. Daugiausia buvo gerbiami senojo lietuvio ąžuolai ir kt. išskirtiniai (su atsikišusiomis šakomis, liemenimis viršuje suaugę medžiai ir t.t.) medžiai. Iš moterų skundo Vytautui aiškėja, jog medžiuose buvusios dievų buveinės. Taip pat prisimintina, kad dar mūsų dienomis tebetikima, jog mirusiojo vėlė eina kentėti ir gyventi į medžius.

Vandenis. Vietomis galime užgirsti trumpai apie šią dievybę, jog gyvenanti ji ežeruose, upėse ir įtraukianti žmones. Tai būtų visų didesnių vandenų dievybė ar gal tik dvasia, kuri atskirų raštininkų suminėta Ežerinio, Upinio ar kt. vardais.

XV-XVI a. apie Lietuvą rašiusieji mėgdavo įsidėti ir lietuviškųjų dievų paveikslų, kur kiekvienas juos kitaip piešdavo ir savaip ankstyvesniuosius piešinius perdirbdavo pagal savo išmones. Čia dedamieji Perkūno "Perkūnatėlės" arba Žemynos paveikslėliai yra toki pat "išradimai", nes, lietuviams neturint stabų, ir tokių "paveikslų" atsiradimas tenka laikyti tik ano meto kronistų išmonėmis.

Mūsų pajūryje užrašytose L. Rėzos dainose sutinkame labai įdomų jūros audros dievybės vardą, būtent Bangpūtys. Tuo pačiu vardu jį žino Praetorius (XVIIa.). Tačiau plačiau apie šią mūsų jūros dievybę nieko negalima pasakyti.

Aplamai lietuvis bijojo didesnio vandens ir skendimą laikė siaubia mirtimi. Todėl jis labai dažnai meldėsi ir aukojo tai vandens dievybei, ko menkus likučius ir šiandieną dar stebime mūsų senosios kartos gyvenime, tačiau apie visa tai plačiau pasakyti nieko negalima. Lygiai taip pat lietuvis ir šindieną dr vietomis tiki, kad klajūnės vėlės gyvena ir atgailoja didesniuose ežeruose bei upėse, todėl jis šias vėles globoja ir joms padeda. Senieji šaltiniai dar mini šventąsias upes ir ežerus, kurie taip pat buvo greičiausia susiję su vėlių kultu.

Laima. Iš vienos dainos tepažįstame šį dievybės vardą. Šiaip žmonėse ji žinoma Laimės, o Aukštaičiuose — Dalios žodžiu. Vietomis ją mes užgirstame ir Likimu vadinant. Žmonių įsitikinimu ši būtybė lėmusi žmogui likimą, būtent turinti tas pačias galias kaip ir Dievas Senelis, t. y. Dievas Tėvas (Vyriausioji Būtybė). Daugelyje vietų dabar Laimė arba Dalia yra sukritusi su laumėmis, kurios nebuvo lygios jai savo prigimtimi ir nevaldė jokios svarbios žmogaus gyvenimo srities. Kaip buvo pagerbiama ši dievybė, jokių žinių neturime.

Įvairios dvasios. Šalia dievų mūsų senasis tikėjimas pažinojo ir daugelį dvasių, kurios neprilygo nei savo prigimtimi, nei veikla aniems dievams. Iš tokių dvasių arba pusdievių minėtinos laumės, slogutės, kurios miegantį žmogų slogindavo, kaukai, Vaidenas, kuris naktimis kuldavo javus klojimuose, ir kt. Apie jas tauta žino daug pasakų, jas kartais sutinkame prietaruose, už jas gana dažnai barėsi ir krikščionybės skelbėjai. Tačiau apie šias dvasias plačiau ką nors kalbėti, neleidžia jau paties šio žurnalo nedidelė apimtis.

Į mūsų šaltinius yra patekusių daugybė atskirų dievų vardų vien tik nepažįstant lietuviškojo gyvenimo arba norint tų dievų "priskaldyti" pagal anos dienos įpročius. Šiandien galime laikyti tikrais šiuos vardus, k. a. Kalvel, Diveriks (Dievorykštė), o gal ir Andaj, Nunadej. Jie visi iškyla rusų šaltiniuose, tačiau mes negalime pilnai atsekti jų reikšmės, o vien tik spėliojame. Labai gausiai ir neaiškių vardų yra žemaičiams pagaminęs J. Lasicius-Lasicki, paskelbęs J. Laskowskio darbą 1615 m. Borelyje. Ten randame tokius "dievų vardus", k. a. Auszta, Brekszta, Datanus, Kirnis ir daugelį kitų. Ten sutinkamas Szlotrazis (Šluotražis), Taswirszis ir visa jų gausa, kuriuos šiandien galime sujungti tik su atskirais prietarais, tačiau šie dalykai niekados dievais nebuvo. Taip pat šiame dievų "fabrike" galima įtarti ir visa eilė prasimanymų kaip Alabathis, Kremata, Derfintos ir kt. Neaiškių dievų vardų pasitaiko ir pas M. Stryjkowskį, kuris yra parašęs 1582 m. Lietuvos kroniką ir sužymėjęs daugelį mūsų dievų. Jo Chaurirari arba arklių dievas turbūt priskaitytinas vienu iš didžiausių nesusipratimų arba neleistinų spaustuvininko pataisymų. Lygiai taip lietuviškajan dievų vardynan jau niekados nebeįeis ir Dzidzis Lado, nes tai vieno slaviškojo priedainio žodis. Taigi, šie keli pavyzdžiai tegu atskleidžia mums kaip negalima visko tikru skaityti, ką senuose raštuose mes apie senąjį lietuvių tikėjimą surandame.

(Toliau dar teks atskirai kalbėti apie šventoves, žynius ir kt. kulto dalykus).

RABINDRANATH TAGORE

PILNĖJANTIS MĖNUO

PRADŽIA

"Iš kur aš esu atėjęs, kur tu mane radai?" klausė kūdikis savo motiną.

Pusiau verkdama, pusiau juokdamasi ir glausdama kūdikį prie savo krūtinės, ji atsakė:

"Tu buvai užslėptas mano širdy kaip jos troškimas, mano mylimasis.

Tu buvai mano vaikystės žaidimų lėlėse; ir kai rytais iš molio darydavau savo dievo statulą, aš tada darydavau ir ardydavau tave.

Tu buvai laikomas šventoje vietoje drauge su mūsų namų dievu; garbindama ji, aš garbinau tave.

Tu esi gyvenęs visose mano viltyse ir mano meilėse, visame mano ir mano motinos gyvenime.

Tu buvai nuo amžių puoselėtas nemirtingos ir valdančios mūsų namus dvasios prieglobsty.

Kai mano širdis mergystėje skleidė savo vainiklapius, tu sukinėjais aplink ją maloniu kvapu.

Tavo švelnus minkštumas žydėjo mano jaunatviškuose nariuose, kaip žara danguje prieš saulės tekėjimą.

O pirmas dangaus mylimasis, užgimęs drauge su ryto šviesa, tu esi atplaukęs pasaulio gyvybės srove ir pagaliau išsikėlęs į krantą mano širdyje.

Man žiūrint į tavo veidą, mane užburia paslaptis; tu, kuris priklausei viskam, tapai manuoju.

Iš baimės netekti tavęs aš laikau tave tvirtai prie krūtinės.

Koks burtininkas yra sukrovęs pasaulio turtus šiose lieknose mano rankose?"

KŪDIKIO PASAULIS

Aš norėčiau užimti ramų kampelį savo kūdikio pasaulio vidury.

Aš žinau, kad jame yra žvaigždžių, kurios su juo kalba, ir dangus, kuris pasilenkia prie jo veido, kad jį palinksmintų savo paikais debesimis ir vaivorykštėmis.

Tie debesiūkščiai, kurie dedasi nebyliais ir atrodo tarsi niekados negalį pajudėti, šliaužte sušliaužia prie jo lango su savo istorijomis ir padėklais, prikrautais šviesių žaislų.

Aš norėčiau keliauti keliu, kuris yra kūdikio sieloje; keliauti anapus visų ribų.

Kur pasiuntiniai be jokios priežasties bėgioja tarp karalysčių, kurių karaliai neturi istorijos;

Kur Protas daro aitvarus iš savo įstatymų ir juos skraidina, o Tiesa paleidžia laisvėn Faktą iš jo pančių.

KADA IR KODĖL

Kada tau atnešu spalvotų žaislų, mano vaike, suprantu, kodėl toks spalvų žaidimas yra debesyse ir vandeny, ir kodėl gėlės išpieštos visokiomis spalvomis,—kada tau duodu spalvotų žaislų, mano vaike.

Kada dainuoju, kad tu šoktum, aš tikrai žinau, kodėl lapuose yra muzikos ir kodėl bangos siunčia savo balsų sutartines į klausančios žemės širdį,—kada dainuoju, kad tu šoktum.

Kada dedu į tavo godžias rankas saldžių daiktų, žinau, kodėl žiedo taurelėje yra medaus ir kodėl vaisiai slaptai pripilti saldžių sulčių,—kada dedu į tavo godžias rankas saldžių daiktų.

Kada bučiuoju tavo veidą, kad tu šypsotum, mano mylimasis, aš tikrai suprantu, kodėl malonumas srūva iš dangaus ryto šviesoje, ir kodėl vasaros vėjelis atneša mano kūnui džiaugsmą, — kada tave bučiuoju, kad tu šypsotum.

Vertė **J. Tininis**

ATEITIES SPINDULIAI

DANGUOLĖS RUDUO

DANUTĖ BRAZYTĖ

— Šiandien pirmadienis, vadinasi dar visa savaitė, — mąsto Danguolė klausydamosi savo kulnų tauškėjimo dulkiname gatvės grindinyje. Pro šalį zvimbia automobiliai, o vėjas sąžiningai taršo jos mintis ir gatvės šiukšles.

Mergaitė verpia svajų siūlą ir ūmai sustoja prie geležiniais tvoros virbalais apjuosto darželio. Balti, bet jau gerokai aptriušę varteliai, jos pastumti, gailiai sudejuoja ir ji eina takelio žvyru. Abipus maloniai linkčioja garbanotos astrų galvelės, lyg mandagūs šeimininkai svečių susilaukę, o tolėliau gunkso dviaukštis pastatas, primenąs nenudailytą molio liūtą, ir, tarsi gėdydamasis savo išvaizdos, mėgina pasislėpti už sidabrinių eglaičių nugarų. Langų akys žvelgia į Danguolę, kuri pasilenkė prie įvairiaspalvių astrų ežios. Kažkodėl gėlės šiandien jai buvo tartum gyvos būtybės, tokios artimos ir mielos. Ypatingai ją žavi pačiam lyselės vidury išsikerojęs krūmelis, kurio žiedai, — tai baltos, minkštutės sniego gniūžtės, ir mergaitė nejučiomis ranka padaro šešėlį lyg bijodama, kad tie nepradėtų tirpti pavakario saulės spinduliuose.

— Danguole! — prikimęs balsas išlenda pro sidabrinių eglaičių šakas. Mergaitė tarytum susigėsta, išrauja pora žolių iš astrų ežios ir lamdo jas tarp pirštų.

— Ar tik ne per didelė esi žaisti? — vėl šaiposi balsas, bet dabar ji mato ir jo savininką. Pro eglaites išsirita apysenis, storokas žmogus. Ant jo plikės linksmai šoka saulės spinduliukai, o iš po antakių miško į merginą sminga bespalvių akių žvilgsnis. Žmogus prisiūbuoja arčiau, ir ji nežino ką daryti.

— Man labai patinka gėlės, dėde, — pagaliau ištaria.

— Kur buvai visą popietę, tetai nors padėtumei,— senis numeta ant žolės geležinį grėblį ir sausų lapų pintinę, pasukdamas namo link. — Žinai, dykai niekas nieko neduos — priduria staptelėjęs prie stiklinių durų.

— Kas jiems pasidarė paskutiniu laiku, amžinai kažkuo nepatenkinti, — Danguolė stojasi ir seka paskui senį. — Gal nenori, kad į mokyklą eisiu, bet patys pasiūlė, net liepė. — Žinoma, čia Amerika ir viskas tik pinigai, bet ji nė nenori veltui duoną valgyti, ji atsilygins už viską: ir už dokumentus įvažiavimui į šią laimės šalį ir už triūsą. Jau geras pusmetis ji varsto stiklines namo duris, tačiau vis negali priprasti prie šių žmonių papročių ir norų. O priprasti ji taip norėtų. Norėtų, kad jie būtų ja visiškai patenkinti. Jai čia gera gyventi, yra viskuo aprūpinta, tik reikia nors trupučio meilės, o jos globėjų širdys tokios šaltos. Juk tas senis, tai mamos brolis ir benamei našlaitei vienintelis giminė, be to, jo veidas taip primena mamą, ypač kai nusišypso, nors tas labai retai būna.

Danguolė nusivelka apsiaustą ir eina į virtuvę iš kur sklinda smarkus indų barškesys. Apie baltą krosnį sukinėjasi aukšta, išdžiūvusi moteriškė. Ji visiška priešingybė storuliui dėdei, ir mergaitė visuomet stebisi, kaip tiedu skirtingos išvaizdos ir pažiūrų žmonės jau dešimtimis metų kartu gyvena.

— Gal ką padėti reikia? — kiek galima švelniau klausia Danguolė ir, kai moteris atsisuka, mergaitė virpėte virpa nuo aštraus žvilgsnio, kuris rodos perskrodžia mintis ir įsiknisa į slapčiausias sielos kerteles.

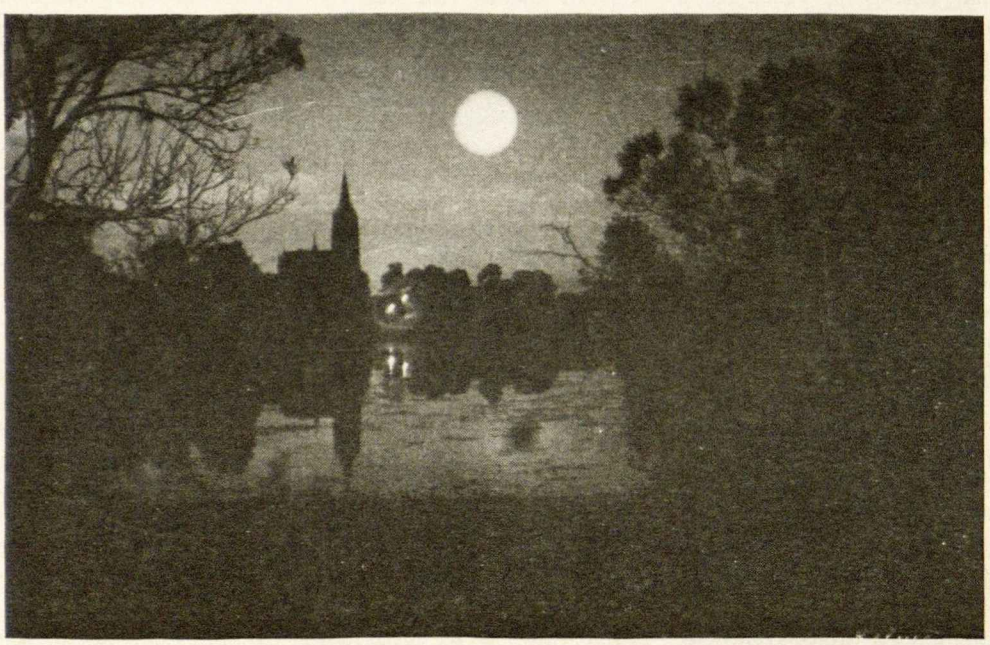

KELMĖ

— Kur buvai? — užuot atsakiusi taria moteriškė.

— Gimnazijoje, dar reikėjo pora formalumų atlikti, pirmadienį mokslas prasideda.

Iš tetos rankų iškrinta puodo dangtis ir tarškėdamas bėga grindimis, o kai mergaitė jį padeda ant stalo, moteris sumurma:

— Nereikia man tavo pagalbos, eik į savo kambarį ir susitvarkyk, vakare bus svečių...

— Ir vėl svečių, — liūdnai galvoja Danguolė lipdama laiptais į viršų. Ji žino tuos svečius: suvažiuoja pulkas pažįstamų, pasistato porą alaus butelių, džiovintų bulvių krepšelį ir plepa kelias valandas, o ji, "grinorka", turi kartu sėdėti ir klausytis nesibaigiančių pamokymų, kurių galas visuomet vienodas:

— Čia Amerika, širdele, turi taupyti, tai gyvensi, pinigas čia turi daug galios...

Ji įbėga į savo kambarėlį, už durų palikdama nemalonius įspūdžius. Viena tik mintis, kad už savaitės galės eiti į mokyklą, išdildo visus rūpesčius.

— O vis dėl to leido. Gal jie ir nėra tokie blogi žmonės tik aš nemoku jų suprasti, — taria sau ir nusišypso. — Jeigu viskas gerai seksis tai dar šiais metais užbaigsiu gimnaziją, tada per vasarą padirbsiu, o rudenį bus galima toliau varytis. Žinoma, pradžia visuomet sunki, bet galbūt darbą vakarais susirasiu: vis ne tiek daug išlaidų globėjams".

Jos žvilgsnis paklysta pilkų stogų jūroj. Kiek tik akis apimti gali — vis keturkampiai pastatai, iš kurių kyšo kaminai, su atsidėjimu tepliodami dangaus žydrumą juodais dūmų brūkšniais. Šen ir ten tarp namų įsispraudę medžiai dangstosi margais apsiaustais. Ruduo galais pirštų slampinėja gatvelių labirintais ir drabsto savo geltonus dažus ant medžių, krūmų ir žolės. Viskas pamažu keičia spalvą ir nustoja gyvybės.

— Bet ruduo atneša man labai brangią dovaną, — sako Danguolė, — tai mokslo metų pradžią. Mergaitei atrodo, kad visos didmiesčio dulkės pamažu leidžiasi žemyn, uždengdamos ją liūdnu pilkumu. — Aš bijau, kad supilkėsiu, kaip visi tie mūrai ir nerūpestingoji minia. Bet ne, mokykla ir mokslo lobiai bus šaltinis, kuris stiprins ir gaivins. Mergaitei darosi labai linksma ir ji norėtų dainuoti, bet teta neleidžia name triukšmo kelti.

Sucypia durys pelės balsu, ir Danguolės mintys ištyška į šalis, lyg vandens lašas ant veidrodžio. Kambarin įpūkštuoja dėdė ir meta ant stalo laikraštį.

— Še, — sako niauriai, — pasiskaityk, čia yra naudingų dalykų.

Mergina nemėgsta laikraščių su jų skelbimais, įvairiausių žmogžudysčių, apiplėšimų, bei katastrofų aprašymais, bet dabar paima į rankas ir permeta akimis.

— Bet, dėde, čia tik skelbimų skyrius! — nustebimas šokinėja balse ir akių mėlynėje.

— Na tai kas? — taria ramiai senis, — aš užtai ir atnešiau jį tau — jis užsidega storą cigarą ir pro baltų dūmų tinklelį stebi sumišusį mergaitės veidą, kažką galvodamas.

— Matai, vaike, — lėtai pradeda ir vėl nutyla, lyg nedrįsdamas baigti. Dirsteli į praviras kambario duris, į laikraštį ant stalo ir tęsia: — Matai, Amerikoje pragyvenimas kasdien brangsta, o tu čia beveik nieko rimto nedirbi... — senis vogčiomis pažvelgia į nieko nesuprantančią Danguolę ir tarsi galvoja, ar verta pasakyti žodžius, kurie jau veržiasi pro lūpas.

— Kam reikia tokios ilgos įžangos? — nutraukia jį aštrus moteriškas balsas. Teta stovi tarpduryje, įsirėmusi į šonus ir žiūri į mergaitę savo perveriančiu žvilgsniu. — Mes nutarėme, kad pakaks tau dykaduoniauti, ir rytoj turi susirasti padorų darbą.

Danguolei nuo tų žodžių darosi šalta, ir ją ima noras kuo nors apsisiausti. Ji vis dar negali tikėti savo ausimis.

— Aš suprantu, kad esu jums našta, — taria netikru balsu, — tačiau aš atsilyginsiu, susirasiu darbą vakarais.

— Atsilyginsiu! Gal po smert kviečiais atgriebsi? Vakarais ir namie darbo per akis.

— Bet po savaitės einu į mokyklą, — mėgina išsižioti mergaitė ir jaučia, kad be reikalo kalba.

— A, į mokyklą? Kam gi mergiščiai mokslas reikalingas? Mokslas kaštuoja pinigą, širdele, o tu pinigų neturi. Mes nesame milijonieriai, kad galėtume svetimus vaikus į mokslus leisti.

Danguolė norėtų spiegti, kad negirdėtų tetos žodžių, ji norėtų užsikimšti ausis ir bėgti į temstančią gatvę, bet — nusisuka į langą, ir lūpos beviltiškai suvirpa:

— Bet juk žadėjote...

— Tai kas, daug ką galima pažadėti, — priduria storas dėdės bosas, — tik nepradėk žlembti. Geriau nueik į krautuvę, tuoj svečiai bus čia.

Mergaitė be žodžių apsivelka ir sprunka pro duris.

Juodas nakties apsiaustas mėgina apgaubti žemę, bet pro jo skyles mirga kaimenės šviesių taškų, ir veltui naktis juos kamšo plikų debesų draiskalais. Įkyriai girgžda žvyras po Danguolės kojomis, o garbanotos astrų galvelės miega palinkę po sodrios rasos lašais. Už vartelių valkiojasi šaltokas ankstyvo rudens vėjas, šniukštinėja pakampiais, savo smalsumu sukeldamas mieguistų dulkių ir popierių sūkurius. Retkarčiais mergaitė užmina nukritusį lapelį, ir tas čiuža po kojomis, lyg jos svajonių skeveldros. Gatve rieda automobiliai, savo ugnines akis įsmeigia į juodą tolį, ir gatvė panaši į slenkančią liepsnojančios lavos upę. Pro šalį praskuba dvi mergaitės, pasiraitojusios mėlyno audeklo kelnes, ir Danguolė iš jų klegesio atskiria vieną sakinį:

— Pirmadienį vėl reikės grįžti į mokyklą, ak, baisu ir pagalvoti...

Mergiotės nustriksi gatve, gi Danguolė mato ilgą skelbimų puslapį.

— Rytoj reiks eiti ir paieškoti darbo, — taria lyg ne savo lūpomis ir įžengia į šviesią krautuvę.

Čiukas Dėlis

ŽIBURĖLIAI

Žiba žiburėliai
Miesto žiburiuos.
Temsta pagirėliai —
Kas bežiburiuos?

Ar kaitri ugnelė,
Motinos kurta,
Ar sesuo žvaigždelė,
Dievo įžiebta?

Nei kaitrios ugnelės,
Nei mielos mamos...
Vien tiktai žvaigždelės
Languose rymos, —

Kol sugrįš broliukai
Iš visų šalių
Ir paskleis pirkelėj
Džiaugsmo spindulių.

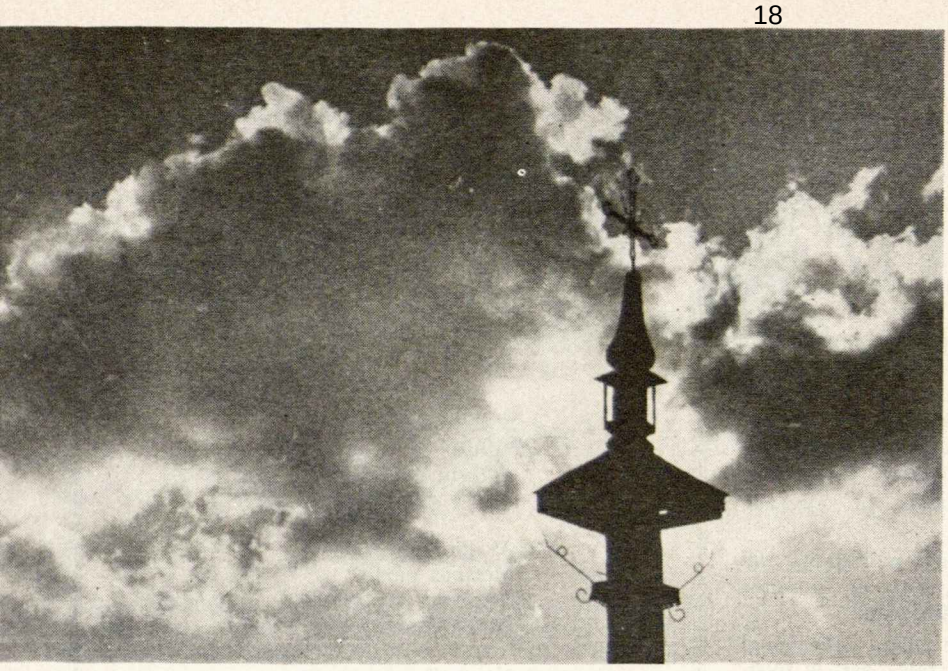

VIEŠPATIE, IŠLAISVINK MANO ŠALĮ

V. KLEIZA

Nuotrauka V. Maželic

Tylus rudens pavakarys. Pro margaspalvius vitražus į seną bažnyčią skverbėsi raudoni besileidžiančios saulės spinduliai. Jie apšvietė vienišo jaunuolio figūrą, kuris, suklupęs prie Nukryžiuotojo kojų, meldėsi. Jo veidas buvo pabalęs, akys žvelgė giliai, pasiekdamos sielos gelmes, o išvaizda sakė, kad čia ne šios šalies gyventojas. Nemandagus vėjas, apgaulingai įslinkęs bažnyčion, išdrįso paklausyti svetimšalio maldos.

"... Viešpatie ... aš — tik menka dulkelė Tavo pakelėje. Mane gyvenimas mėto tarsi šapelį audringo vandenyno bangose. Be Tavo pagalbos, Išganytojau, žūčiau taip, kaip žūna tūkstančiai tauriausių mano brolių bei seserų šaltose Sibiro taigose.

Aš pasitikiu Tavo stebuklinga globa. Tu globoji švelnutę pievų gėlelę bei verkiantį beržą mano gimtoje šalyje. Apsaugoji lietuvių tautos vaikus ir mane, benamį klajūną. Tavo ugninę meilę pažįsta kiekvienas kūrinys. Todėl aš drįstu Tavęs prašyti bei maldauti. Man užtenka tik vieno vienintelio prašymo. Dieve, išlaisvink mano šalį! Ji kenčia be laisvės kaip pažeistas elnias. Jos kūną slegia sunkūs vergijos pančiai. Žinau, kad Tu gali ją išlaisvinti, tik Tu gali ją paguosti. Tu matai, kaip Tave myli tos šalies žmonės. Jie Tavo garbei sukūrė gražiausius veikalus, pastatė puikiausius pastatus, o karštomis širdžių maldomis išpuošę Tavo namus. Jie taip Tave pamilo, jog savo laukus iškaišė rūpestingais kryžiais, kuriuose atsispindi visa mano tautos tragedija. Rymai Tu, Viešpatie, Lietuvos pakelėse ir raudi dėl sunkios nelaimės, kuri užgriuvo Tavo mylimą kraštą.

Aš Tavęs prašau ne savo, bet tų nekaltų kūdikių ir nelaimingų motinų, tų karžygiškų jaunuolių ir žaliųjų miško brolių vardu.

Suteik Lietuvai laisvę, grąžink jai nepriklausomybės dienas. Duok, kad ir vėl mano šalies laukuose linksmai čiulbėtų mažutis vyturėlis, o artojas, laisvai atsiduses, verstų derlingas vagas krauju aplaistytoj žemėj. Tuomet ir Tu linksmiau svajosi Rūpintojėliu parimęs Nemuno pakrantėse.

Viešpatie, aš Tavęs prašau, išklausyk mano maldos ..."

Liūdnai Išganytojas pažvelgė nuo kryžiaus į besimeldžiantį jaunuolį ir tarė: "Greit tavo gimtosios žemės padangėje skambės linksmos dainos, o bažnyčių varpai gaus triumfališką padėkos himną".

Vėjas, išgirdęs šį švelnų balsą, susigėdo ir skubiai pradingo iš šventovės, o Kristus, palaiminęs beklūpantį jaunuolį, vėl prisiglaudė prie kieto kryžiaus medžio.

Žvaigždėmis nusėta padangė tyliai gaubė sapnuojančios žemės ramybę. Visas pasaulis miegojo, visur buvo tylu, tiktai kažkur toli pasigirdo dejavimas. Prie žalios eglaitės, miško pakraštyje, gulėjo žmogus. Jis sunkiai vaitojo, o iš krūtinės sruveno kraujas.

— Aš mirštu, — šnibždėjo sukepusios lūpos, — tačiau tegul mano mirtis išugdo naujus kovotojus. Lietuva, tau atiduodu didžiausią duoklę — ant tavo aukuro aukoju savo gyvybę ... Gaila man tų brolių, kurie už duonos kąsnį pardavė gimtųjų laukų meilę, gegutės raudą žaliajam šile ir švelnias nendres, tyliai verkiančias raibuliuojančio ežero pakrantėje. Sugrąžink juos prie motinos tėvynės. Pasigailėk ištremtųjų mano tautiečių. Neduok, kad jie žūtų viesulingo pasaulio sukūryje. Leisk jiems grįžti į numylėtas Nemuno, Nevėžio, Dubysos ir Šešupės pakrantes. Surink juos iš visų kampelių ir parvesk gimtojon žemėn. Viešpatie, išlaisvink mano šalį! Suteik jai laisvės dienas! Sudiev, gimtoji šalie, sudiev protėvių žeme ... Dieve, aš mirštu, kad kiti gyventų ..."

Nusviro karžygio galva, ir užsimerkė akys. Nebesidžiaugs šis didvyris ateinančių kartų laime, nebesvajos tyliaisiais pavasario vakarais, nebežvelgs į brandžias liūliuojančių javų varpas ... Jam tik lieknos pušys oš gedulingą maršą, žalių eglių viršūnėmis liūdnai raudos vėjas ir besišypsantis mėnuo seks nesibaigiančią pasaką.

Tačiau jo pradėtas darbas nežus. Jis ugdys naujus kovotojus, kurie iškels plazdančią trispalvę ant Gedimino kalno, ant Kauno pilies griuvėsių, ant miegančios Vytauto gimtinės ...

* * *

"Viešpatie, išlaisvink mano šalį!" šnabžda lietuviška širdis nualintame sodžiuje, griuvėsiais pasipuošusiame mieste ir dangoraižių pavėsyje. Tie maldavimai jaudina žmogaus Sūnų, kuris taip mėgo mūsų šalies sodybas. Tikėkimės, kad išauš diena, kuomet mes galėsime grįžti prie ošiančių Baltijos bangų, prie senais padavimais alsuojančių piliakalnių, prie stebuklingųjų Aušros Vartų ... Tačiau turime melstis, turime kovoti, kad išsipildytų tas troškimas. Tuomet būsime verti išgirsti iškankintos tėvynės balsą, kuris mus kvies:

Į vieną židinį, sūnai ir dukterys artojų,
į vienus meilės ir darbymečio namus!

(B. Brazdžionis)

LAUKINĖS ANTYS

VTAUTAS BARISAS

Kai išeiname iš miesto ir pasineriame gamtos prieglobstin, nerandame jokios patrauklesnės ir mielesnės gyvybės už paukštį. Jojo čiulbesys, įvairiaspalvės plunksnos, grakštūs judesiai užburia mūsų akis ir ausis. Kokia nyki ir tuščia būtų gamta, jei jokio paukštelio nematytume.

Ruduo. Užvertę galvas, ilgesio pilnomis akimis sekame dangaus skliautu į pietus bekeliaujančius paukščius. Ir laukinės antys jų tarpe, apie kurių gyvenimą šiame numeryje ir pakalbėsime. Jos sutinkamos beveik visuose žemės rutulio kraštuose. Išvaizda ir gyvenimo būdu jos skiriasi nuo giminingų žąsų ir gulbių. Kaklas trumpesnis ir ne taip išlenktas, snapas trumpesnis už jos galvą, sparnai neilgi, o uodega plati.

Dažniausiai antys, išperėjusios vaikučius, rudenį susigrupuoja į didelius būrius ir gražia V forma, tankiai plasnodamos sparnais, patraukia į pietus. Vienos jų žiemoja vidurinėje ar pietinėje Europoje, kitos pasiekia šiaurinę ar net ir vidurio Afriką. Amerikos kontinente antys leidžiasi žiemai į pietinę JAV dalį, ar vidurinę Ameriką, kitos net iki Kubos nukeliauja. Paukščių keliavimas jau vyko prieš 50.000 - 20.000 metų, ledmečio laikais, kada buvo dideli klimato pasikeitimai. Nuo senų laikų visi keliaujantieji paukščiai tokioms kelionėms yra prisitaikę savo kūno struktūra: turi gerai išsivysčiusius sparnus, muskulus ir tvirtą skeletą.

Laukinės antys (Anas) mėgsta negilius ežerus su vešliais švendrynais, balas ir pelkes su krūmokšniais, kur jos, niekeno netrukdomos, gali ištisą vasarą karaliauti ir auginti savo šeimą. Antys sudeda iki 16-kos balsvai-pilksvai gelsvų ar žalsvai pilkų kiaušinių, kuriuos jos išperi per 24-28 dienas.

Ančių esama daugybės grupių ir formų. Lietuvoje veisėsi tik kelios rūšys. Kitos tik, iš šiaurės tolimesnių kraštų keliaudamos, trumpam laikui apsistodavo. Dažniausiai antys skirstomos į dvi grupes: plaukiojančiąsias (pludures) ir nardančiąsias (narūnes).

Pludurės antys lieknos, ant paskutiniųjų pirštų turi siaurą skiautę. Kai jos plaukia, uodega būna pakilusi nuo vandens. Maistą medžioja vandens paviršiuje ir po vandeniu pasineria tik pavojui gresiant. Narūnės antys — storesnės, pirštų skiautė plati, ir uodega plaukiant pluduruoja ant vandens. Jos maisto ieško po vandeniu, kartais pasinerdamos net iki 12 metrų gylio (pav. Anas ferina).

Antys pridaro nemaža žalos žuvininkystei, o taip pat ir javų laukuose. Tačiau iš kitos pusės, naikindamos įvairiausius kirminus bei vabzdžius, antys yra labai naudingos. Dėl jų gardžios mėsos, antys labai interesuoja medžiotojus ir šeimininkes. Laukinės antys gana lengvai prijaukinamos, todėl dažnai jas galime matyti parkų tvenkiniuose bei zoologijos soduose.

GYVIESIEMS

Gerai išmastę tą mažytį mūsų šūkio žodelį "Visa" turėtum prisipažinti, kad permaža dirbame už savo organizacijos ribų. Dalinai yra teisus tas, kur sakė, kad visas mūsų veikimas skirtas pasiruošimui, ir ruošiamės kol užklumpa rami senatvė. Prie to ką pernai esame iškėlę spaudos platinimo akcijai, norėtumėm pridėti dar vieną pasiūlymą — užsakykime "Ateitį" kitiems, ypač tiems, kurie tos neteisingos ir neapykanta persunktos propagandos prigąsdinti, bijo visa to, kas yra ateitininkiška ir patys niekuomet neužsisakys (lengviausiai tai padaryti galėtų ateitininkiškos šeimos, nes jie sutaupo patys galėdami naudotis viena prenumerata). Ir, jei kiekvienas ateitininkas užsisakys "Ateitį" ne tik sau, bet dar bent vienam, rezultatus mes pajustumėm netrukus. Tai būtų veiksminga apaštalavimo priemonė (juk kitų būdų apaštalauti laiko beveik ir nelieka), sėkmingesnė negu nekartą neprotingai vedami mūsų ginčai. Spausdintas žodis yra kantrus apaštalas, jis neužsigaus paniekintas ir pasikaršč iavęs kito neužgaus.

Skelbkime "Ateities" platinimo, užsisakymo ir užsakymo vajų. Nujaučiame, tūlas perskaitęs šias mintis nusijuoks ir nerealiu svajotoju jas rašantį pavadins. Juk daug yra ateitininkų, kurie ir patys sau "Ateities" neužsisako. Tad palikime numirėlius numirėliams laidoti. Šios eilutės skirtos gyviesiems.

J. Juozukas.

MĮSLĖS

Atsiuntė **Aldona Sakalauskaitė**, E. St. Louis

1. Stovi meška pastatyta,
   Piktumėlio nematyto;
   Tūkstančius brolių sulaužo,
   Net ir galvas jiems sugniaužo.

2. Bėga dramblys, putos drimba,
   daug kas jam į šonus kimba,
   Bet pabūk įsikabinęs —
   Neregėsi greit tėvynės.

3. Šalia kelio guli senis,
   Daugel metų pragyvenęs.
   Nors ant jo lietutis lyja,
   Betgi senis nekirmyja.

4. Skuba liūtas, lyg įsiutęs,
   Iš paskos jam lieka putos, —
   Nei pėdų, nei vėžių —
   Tiktai staugia: "ūūū..."

5. Pievoj vaikštau, bėginėju,
   Su sesutėms šokinėju.
   Mano plaukus visi peša
   Ir mane ant pečių neša.

(Atsakymai kitam numeryje)

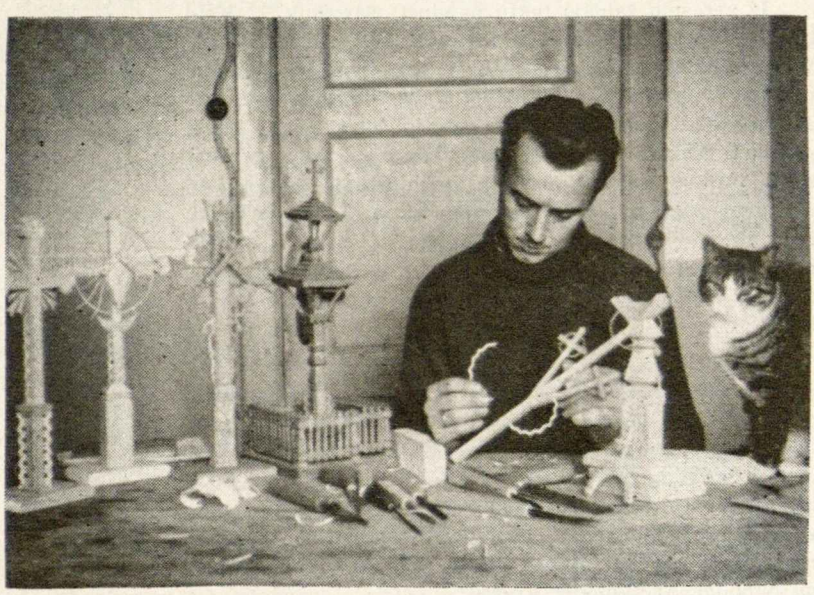

Rankdarbių valandėlė →

LIETUVOS NACIONALINĖ M[illegible]ADO

SPORTAS

LEDO RUTULYS AMERIKOJE

Spalio mėnesio gale Amerikos šiaurinio kontinento geriausios profesionalų ledo rutulininkų komandos pradeda savo sezoną. Kadangi žaidžiama salėse, tai oras jokios įtakos į žaidimus neturi, ir rungtynės puikiausiai gali būti pravedamos tokiu ankstyvu laiku. Kaip ir krepšinis, ledo rutulys, kovo mėnesiui baigiantis, atsisveikina su savo mėgėjais ir vėl grįžta į areną rudeniui atėjus. Nors ledo rutulys nėra toks populiarus, kaip beisbolas ar amerikiečių futbolas, tačiau ir ši sporto šaka sutraukia nemaža žiūrovų. Mėgėjai JAV reiškiasi labai siauru ruožtu, Kanadoje jie žinomesni. Kanada yra pasaulio meisteris šioje sporto šakoje; gi kraštą tarpvalstybinėse rungtynėse atstovauja Kanados meisteris, arba kuri nors kita gera komanda. Rinktinę sudaryti neapsimoka, nes nebūtų susižaidimo. Ateinančiais metais olimpiniuose žiemos žaidimuose Kanadą atstovaus Edmonton Mercurys. Ši komanda buvo padavusi prašymą dalyvauti minėtuose žaidimuose, ir kanadiečių ledo rutulio mėgėjų sąjungos vadovybė jų prašymą priėmė.

Profesionalai žaidžia įvairiose lygose, žymiausia iš jų yra National Hockey League. Šią lygą sudaro Detroit Wings, Toronto Maples, Montreal Canadians, New York Rangers, Boston Bruins ir Chicago Hawks. Kiekviena šios lygos komanda turi sezono metu sužaisti 70 rungtynių su kitomis tos lygos komandomis. Gale metų laimėtų taškų skaičius nulemia pirmenybes. Jau 2 kartus iš eilės Detroit Wings nugalėtojo titulą sau išsikovojo. Ir šio sezono nugalėtoju numatoma minėtoji komanda. Praeitais metais kiek blogiau pasirodė Chicagos klubas, bet šiais metais jie savo komandą sustiprino jaunais žaidėjais. Šiaip gi visos komandos yra maždaug vienodo pajėgumo.

Be reguliarių pirmenybių sezono gale pirmosios 4 komandos kovoja dėl Stanley taurės. Pirmą vietą laimėjęs klubas susitinka su trečios vietos laimėtoju, gi antros vietos laimėtojas žaižia prieš ketvirtą lygos klubą. Finalan patenka komandos, laimėjusios 4 rungtynes (žaidžiama 7 žaidimų serija). Finalinė serija irgi susideda iš 7 rungtynių, laimėtoju tampa 4 rungtynių nugalėtojas. Praeitais metais ši garbė atiteko Toronto klubui, kuris finaliniame susitikime nugalėjo Montrealic komandą. Komandos yra maždaug vienodo pajėgumo. Tai įrodo, kad finalinėje 7 žaidimų serijoje 4 kartus teko nugalėtoją nustatyti viršlaikio metu, nes reguliarus rungtynių laikas privedė tik prie lygiųjų.

Iš geresnių žaidėjų tektų paminėti Sawchuk, L. Kelly, M. Smith, kuris praeitais metais buvo išrinktas geriausiu žaidėju, T. Lindsday ir B. Quackenbush. Sezonui pasibaigus žaidėjams įteikiamos įvairios taurės, prie kurių pridedamas ir stambesnės sumos čekis. Iš jų tektų paminėti Calder Memorial taurę, kuri skiriama geriausiam pirmus metus aukščiau paminėtoje lygoje žaidžiusiam žaidėjui; Veniza taurę, kurią laimi vartininkas, įleidęs mažiausia įvarčių. Šios taurės su $1000 priedu rimtu kandidatu šiais metais yra jaunuolis Sawchuk iš Detroito, kuris pernai laimėjo Calder Memorial taurę.

Ledo rutulį tenka skaityti greičiausiu žaidimu pasaulyje, tačiau šis faktas yra ir daugelio susižeidimų priežastis. Ne vienas žaidėjas yra per rungtynes nukentėjęs, nes ypatingai profesionalų žymiausioje lygoje žaidimas yra gana žiaurus. Nors šitokie reiškiniai ir kenkia ledo rutulio šakos populiarumui, tačiau sporto mėgėjai turėtų pasistengti bent kartą pamatyti aukštesnio lygio rungtynes, nes ši sporto šaka yra įdomi ir gana populiari daugumoje kraštų.

KREPŠINIO SEZONUI PRASIDEDANT

Atėjęs ruduo nukreipė visų sporto mėgėjų dėmesį į universitetų krepšinio sales. Lapkričio mėnesio gale prasideda krepšinio sezonas ir tęsiasi iki kovo mėn. pabaigos. Krepšinį žaidžia profesionalai ir mėgėjai, kuriuos faktiškai atstovauja akademinis jaunimas. Jei beisbole vyrauja profesionalai, tai krepšinio sezono metu mėgėjai patraukia visų dėmesį. Šis sportas yra labai populiarus JAV, bet kadangi jis žaidžiamas tik salėse, tai žiūrovų skaičius nebūna toks milžiniškas.

Beveik kiekvienas universitetas turi krepšinio komandą, kuri sezono metu sužaidžia apie 20 rungtynių. Sunku tokioje didelėje valstybėje pravesti planingas pirmenybes, tačiau sezonui baigiantis aiškėja gerosios komandos, gi sezono gale įvyksta 2 turnyrai, kurie turi didesnės reikšmės krepšinio pasaulyje. National Invitation Tournament vyksta žymioje New York'o salėje — Madison Square Garden. Į šį turnyrą kviečiamos 12 sezono metu geriausiai pasirodžiusių komandų. Praeitais metais šį turnyrą laimėjo Brigham Young iš Utah valstybės, finalinėse rungtynėse nugalėję Dayton University. Po šio turnyro prasideda tikrosios pirmenybės, kurias praveda National Collegiate Athletic Association. Pirmenybės pravedamos turnyro formoje, kuriame dalyvauja 16 komandų. 10 komandų atstovauja įvairių tradicinių lygų nugalėtojus, kitos 6 komandos parenkamos. Pirmenybių pravedimas vyksta atskirai vakaruose ir rytuose. Grupių nugalėtojai susitinka finalinėms rungtynėms, kurios išryškina Amerikos akademinio jaunimo krepšinio meisterį. Praeito sezono meisteriu tapo Kentucky University, nugalėdamas Kansas State U. Tenka pažymėti, kad Kentucky U. visais laikais vyrauja krepšinio pasaulyje. Kitos žymesnės komandos yra St. John's U., St. Louis U., Oklahoma Aggies, City College New York, Kansas State, Holy Cross, North Carolina State, U. of Indiana, U. of Illinois ir kitos. Po oficialaus sezono uždarymo, kuris įvyksta kartu su NCAA turnyro užbaigimu, kolegijas baigę studentai sudaro rinktinę, kuri važinėja po visą kraštą ir žaidžia parodomasias rungtynes. Jau 2 kartus jų priešininkais yra buvę Harlem Globetrotters; šią komandą sudaro juodosios rasės žaidėjai, kuri yra žinoma visame pasaulyje savo išvystyta nepaprastai puikia technika. Jų kamuolio valdymas yra nepaprastai puikus.

Universitetai jau iš anksto renka sau žaidėjus, numatydami jaunuolius jau gimnazijos suole. Daugumas žaidėjų gauna stipendijas, kurios apmoka jų pragyvenimą ir mokslapinigius. Geriausi žaidėjai, baigę mokslą dažniausiai pasirašo sutartis su profesionalų klubais. Nors gerų žaidėjų JAV yra labai daug, tačiau iš geriausių tektų paminėti bent B. Zawoluk, Mikvy ir Spivey.

Amerikoje taisyklės labai dažnai keičiamos, nes įvairūs neaiškumai iškyla per metinius komandų trenerių suvažiavimus. Lyginant žaidimo lygį su europiečių krepšininkų lygiu, tenka pastebėti, kad amerikiečiai yra pasiekę aukštesnio lygio. Aukšti rezultatai tačiau pasiekiami ne vien tik dėl gero žaidimo, bet ir dėl labai tikslaus laiko atskaitymo. Paskutiniu metu krepšinio geras vardas labai nukentėjo, nes viešumon buvo iškelta keletas nemalonių faktų. Keli žymesni žaidėjai buvo priėmę kyšius už pasižadėjimą rungtynes laimėti nustatytu taškų skirtumu, tuo pasitarnaudami gembleriams. Tačiau reikia tikėtis, kad laikui bėgant šios žaizdos sugis ir krepšinis vėl visų bus mėgiamas.

K. GANVYTAS

KREIVOS ŠYPSENOS

LEGENDA APIE VEIKIMĄ

Veikėm, veikdami veikimą, —
Kai pažiūri — juokas ima:
Guli jis štai išsitiesęs,
Ir atrodo jau padvėsęs;
Pirma spardės viena koja,
O dabar ir ta susilojo;
Pirma vartė vieną akį,
O dabar ir ta kaip bl...
Vaikšto daktarai į ratą,
Keikia savo daktaratą,
Nes nežino, kur įgelti,
Kaip veikimą vėl prikelti.
Eina pirmininkas vienas,
Kraują tikrina per dienas;
Eina pirmininkas antras,
Mano, kad jisai tai mandras:
Nor veikimą pakutenti
Ir priversti jį gyventi,
O veikimas, kaip gulėjęs, —
Taip ir guli supelėjęs...
Eina ponai sekretoriai,
Tie plunksnagraužiai, pypkoriai,
Sako, — mes nenusileisim,
Adatas gyvybės leisim —
Taip, su parkeriais per dienas
Leisim rašalą į venas!
Bet čia iždininkai šoko:
Sako, — tai neapsimoka, —
Ir, padarė veidus rūsčius, —
Tuoj parodė iždus tuščius;
Sako, — rašalo reiks tonų
Ir valiutos milijonų!
Sako, — dolerį paėmę,
Saują "nikelių" pasėmę, —
Jam prie nosies tik prikišim —
Ir veikimą atgaivinsim;
Bet veikimas nei neuosto,
(Iždininkas jį net glosto),
Anei kvapo neišduoda
Iš panosio savo juodo...
Kužda, tariasi valdybos,
O veikimas — tartum grybas.
Tai pajuodęs, tai vėl baltas, —
Nieks nežino, kas čia kaltas...
— — — — — — —
Ėjo pusbernis pro šalį
Ir pamatė tą snaudalį,
Kai su kuolu užsimojo, —
Tuoj veikimas išsižiojo!
Bernas jo pasigailėjo,
Nusispiovė ir nuėjo.

P. S.
Jei su kuolu būt uždėjęs —
Tai veikimas būt žydėjęs.

Istorikas

Škoto mažasis sūnelis labai norėtų pavažiuoti karusėle.

— Kodėl? — klausia tėvas.

— Aš irgi noriu pasisukti!

— Tu esi veltui sukamas, sūnau: juk žemė pati sukasi!

Į autobusą įlipo škotas su labai sunkiu ryšuliu ir pareikalavo bilieto.

— Už šitą ryšulį Jūs taip pat turite pirkti vieną bilietą, — pastebėjo konduktorius.

— Jonai, lipk lauk, mes vistiek turime mokėti už du, — kreipėsi škotas į tylintį ryšulį.

— Vistiek labai keista, — tarė teisėjas kaltinamajam, — kad jūs teismo pradžioje prisipažinote vogęs, dabar gi tvirtinat, jog esat nekaltas!

— Tai įvyko todėl, pone teisėjau, kad mano gynėjas mane visiš.kai įtikino, jog aš niekuomet nesu vogęs.

Susirinkę svečiai pamažu gurkšnojo kavutę ir šnekučiavosi apie šį bei tą. Kažkuris iš jų prisiminė Pascal'į, apie kurį buvo pasakojama, kad jis, būdamas vaiku, kovodavo su galvos skausmais, išrasdamas įvairias geometrines problemas.

— Kai aš buvau tokio amžiaus, — šyptelėjo dailininkas Forain, — aš kovodavau su geometrija, išrasdamas galvos skausmus.

Lėktuvas su vienintėliu keleiviu buvo jau aukštai pakilęs, kai pilotas pradėjo isteriškai juoktis.

— Kas taip juokinga? — susidomėjo keleivis.

— Man įdomu, ką tie daktarai pasakys, kai sužinos, kad aš iš beprotnamio pabėgau!

— Kada Jūs važiuosite atostogų?

— Aš nežinau. Mes, turbūt, turėsime palaukti, kol visi kaimynai bus pasinaudoję mūsų lagaminais.

— Prieš keletą metų, — pasakoja kunigas, — kai aš buvau dar visai neseniai įšventintas, nuvykau į mažą bažnytėlę pasakyti pamokslą. Iš visos parapijos tačiau pasirodė tik vienas ūkininkas. Kurį laiką mudu sėdėjome vienas prieš kitą sumišę ir laukdami daugiau pasirodančių. Pagaliau aš paklausiau:

— Pasakyki man, brolau, jeigu nuneštum į ganyklas savo karvėms kupetą šieno, ir tik viena iš jų tepasirodytų — ar šertumei ją vistiek?

— Taip, kunigėli, — kiek pagalvojęs atsakė ūkininkas.

Nusiraminęs aš atsistojau, sugiedojau kelias giesmes, pasakiau 40 min. pamokslą, palaiminau ir... kartu su ūkininku išėjau laukan. Prie durų, kai mudu viens kitam paspaudėm rankas, mano klausytojas tarė:

— Žinote, kunigėli, aš sugalvojau kitaip: aš būčiau šėręs tą vieną karvę ganyklose, bet aš tikrai neduočiau jai visos kupetos!

— Kodėl taip būna? — klausia svečias, — kad neturtingi žmonės paprastai duoda daugiau arbatpinigių, negu pasiturintieji?

Kelneris filosofiškai atsako:

—Aš manau todėl, kad neturtingas žmogus nenori, kad kas nors žinotų, jog jis yra neturtingas. O turtingasis nenori, kad kas nors sužinotų, jog jis yra turtingas.

— 10 musių aš šiandien pagavau; 8 vyriškos giminės ir 2 moteriškos!

— Iš kur tu tai žinai?

— 8 musės sėdėjo ant alaus bonkos, o 2 — ant veidrodžio.

Tėvas:

— Negalima traukti katiną už uodegos, sūnau.

Sūnus:

— Aš tik laikau — katinas traukia.

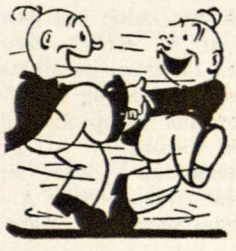

DARBAI ŽMONĖS

ŽVAIGŽDĖS IR VĖJAI

Tuo vardu yra pavadintas Aloyzo Barono novelių rinkinys, kurį neseniai Vokietijoje išleido "Ventos" leidykla. Tai gana stambi knyga, turinti 240 petitu spausdintų puslapių, o juose — 23 beletristikos kūriniai.

Aloyzo Barono vardas mūsų visuomenėje yra plačiai žinomas. Dalyvaudamas perijodinės spaudos literatūriniuose konkursuose, autorius yra laimėjęs keletą premijų. Taip pat jo straipsniai įvairiomis kultūrinėmis-visuomeninėmis temomis sukelia gyvų diskusijų. Taigi nors "Žvaigždės ir vėjai" yra pirmoji A. Barono beletristikos knyga, bet ji išeina tuo metu, kai autorius jau yra įsigijęs rašytojo vardą ir savą veidą.

Šios knygos novelės yra nevienodos savo literatūrine verte. Pirmiausia meskime trumpą žvilgsnį į kiekvieną jų ta eile, kaip autorius jas knygoje yra sudėjęs, o paskiau padarykime keletą apibendrinančių išvadų.

Aloyzas Baronas

Bailys — tai bus bene geriausia formos atžvilgiu šios knygos novelė. Čia autoriui pavyko sujungti į darnią ir meniškai išbaigtą vienybę ir pasakojimo natūralumą, ir psichologinį vaizduojamo asmens tikrumą, ir idėjinį prasmingumą. Pakankamai tikslingos ir kompozicinės priemonės. Gal krinta į akis tik prasilenkimas su intrygos dėsniu — neatskleisti skaitytojui iš karto viso, kas turės atsitikti. o čia kelis kartus pabrėžiama, kad tas bailiu vadinamas žmogus yra visai nebailys. Tada gale kūrinio atomazga nepadaro tokio įspūdžio, kokį padarytų atskleidimas dar nežinomo dalyko.

Bėgiai — praėjusio karo baisumų iškarpa. Kai ugnis ir metalas krito ant miestų, žmogui išeiti iš proto buvo kasdieninis reiškinys. Tačiau šitą baisų momentą apipavidalinti menine forma A. Baronui nepavyko. Labiausiai čia pasigendame psichologinio tikrumo.

Valkata — čia autorius mėgina parodyti Lietuvos kaimo Diogeną. Tačiau A. Baronui toli iki to psichologinio gilumo, kokio yra parodę Vaižgantas ar V. Krėvė savo gamtos žmonėse. Idėjiškai persilpnas: Petro apibūdinime perdaug aiškiai juntame autoriaus samprotavimus, o ne natūralią tikrovę.

Prasilenkimas — tai viena iš tų meilės istorijų, kurios A. Baronui silpniausiai pavyksta. Pats siužetas, kad ir gimnazistiškas, bet būtų įdomus, jei jis būtų vedamas į kitokią atomazgą. Nuolatinis kalbėjimas apie mergaitės negražumą vis dėlto skaitytojo neįtikina, kad ji nieko patrauklaus neturi. Banko tarnautojo įsimylėjimas pagrįstas autoriaus neįtikinančiu filosofavium.

Varpai — pradėtas gana vykusia Stasio autoanalize, tačiau kai jis pradeda nevykusį meilės romaną, ir kai jo draugas išpyškina dar labiau nevykusį ir psichologiškai neįtikinantį pamokslą, tai skaitytojas taip ir nežino, ką čia autorius norėjo pasakyti ir išaiškinti. Atomazgoje atsiranda dar varpų skambėjimas, į realistinį vaizdą atnešęs simbolizmo. Dėl to kūrinys yra nedarnus nei psichologiškai, nei kompoziciškai, nei idėjiškai.

Vanduo — įdomus tuo, kad autorius daugiau dėmesio skiria fabulai, kuri daugelyje jo kūrinių nustumiama į antraeilę vietą. Galime prikišti palinkimą į sentimentalumą. Kompoziciniu atžvilgiu novelė pasidalo į dvi dalis, gana silpnokai viena su kita sujungtas — pasigendame vientisumo.

Pasitikėjimas — tai dviejų draugų pasišnekėjimas apie meilę ir moteris. Pati atomazga visai nieko bendro neturi su viso kūrinio turiniu. Juk į elektros vielas galėjo žmogus patekti ir neįsimylėjęs!

Vagis — viena įdomiausių šios knygos novelių. Siužetas — dramatinis, duodąs įdomios psichologinės ir idėjinės medžiagos. Petro gyvenime įvyksta lūžis. Gal ne kartą jis yra su draugais pragėręs jam atsiųstus motinos sunkiai uždirbtus pinigus, bet tik šį kartą pabudo sąžinė. Petras įsitikina, kad jis vagis. Nori, kad jį policija už tai pasodintų į kalėjimą, bet policija neranda tokio įstatymo, kuris lieptų tai padaryti. Tada Petras išeikvoja krautuvės kasą, kurioje tarnavo, priperka motinai drabužių ir pats pasiduoda į policijos rankas. Taigi viena kaltė, už kurią įstatymai nebaudžia, o tik palieka bausti sąžinei, lyg ir atperkama kitu nusikaltimu, kuris jau įstatymais baudžiamas. Šiuo būdu A. Baronas iškelia etinę problemą. Ji moraliniu atžvilgiu įdomi, tačiau tas sprendimas, kuris duodamas šioje novelėje, neturi pakankamo psichologinio pagrindo. V. Krėvė "Silkėse" taip pat rodė, kaip vienas nusikaltimas išperkamas kitu nusikaltimu, tačiau tai pagrindė Marcelės psichikos primityvumu. O kuo panašų motyvą grindžia A. Baronas? Atsakymo nerandame. Kūrinį sugadino tezė, kurią autorius norėjo įrodyti beletristine forma. O tokiai tezei geriau tiko publicistinis straipsnis, o ne meno kūrinys.

Pavėlavimas — taip pat mėgina analizuoti etinę tezę. Kas karo metu buvo laikoma heroizmu, tas karui pasibaigus laikoma paprasta žmogžudyste. Tą paprastą ir aiškų reikalą, pagrįstą karo psichologija ir karo etika, A. Baronas mėgina pastatyti aukštyn kojomis. Ir gauname neišbaigtą novelę, kurioje beletristinis vieningumas suardomas gana apstaus publicistinio elemento. Pats pasakojimo įrėminimas ir pasakojimas, kas atsitiko traukinyje, yra gana vykę dalykai, tik jie apsunkinti bereikalingo filosofavimo.

Pirštinės — meilės istorija karo audroje. Čia visko po truputį rasime, tik nerasime išbaigtos kūrinio formos...

Vaškinė lėlė — viena geresnių istorijų. Pasipasakojimas nuosekliai pinamas, puiki scena alinėje... Bet čia novelę reikėjo ir baigti. Tolimesnis pratęsimas ją subanalino ir užtrina padarytą įspūdį.

Įtikinimas — girto pasipasakojimas apie savo nepasisekusią meilę. Bet vertinga čia tėra nebent toji smuklės nuotaika, kurioje vyksta pasipasakojimas...

Išdavimas — turi gana gyvą intrygą ir nuoseklią fabulą. Tačiau pabaiga sugadinta filosofavimo ir nenatūralių situacijų. Pirmoji pasakojimo dalis nesiderina su antrąja, žymiai silpnesne už pirmąją.

Srovė — pats stambiausias kūrinys šioje knygoje. Čia galime išskirti net keletą temų, pinamų apie tą pačią centrinę ašį. Autorius čia mėgina išgirsti savos žemės balsą ir

pajusti tą jėgą, kuri glūdi svetimos įtakos neliestuose Lietuvos kaimo žmonėse. Tai srovė, kuri pagauna ir verčia atlikti milžinų darbus. Antroji tema — tėvai ir vaikai, o trečiajai priskirkime tą meilės intrygą, be kurios sunku būtų į vienybę sujungti atskiras veikalo dalis. Tai vienas iš geresnių šios knygos dalykų. Tačiau ir čia rasime gerokai spragų. Psichologiškai nepagilinti Stasės veiksmai, ypač persilpnai motyvuotas jos atsivertimas — lūžis. Skaitytojas lieka neįtikintas jos veiksmų vidiniu tikrumu. Kompoziciniu atžvilgiu pagrindinei temai visai nereikalingas Vyto važiavimas ginklų parvežti, bet jis išryškina tėvo santykius su sūnumi — ir tai yra prasminga, tačiau kūrinio vienybė dėl to kenčia. Silpnai motyvuotas ir Algirdo nusižudymas. Tą sceną tiesiog nemalonu skaityti.

Mėlynas švarkas — taip pat priklauso prie geresnių kūrinių. Tačiau ne tiek ta idėja skaitytojui rūpi, kurią autorius čia mėgina analizuoti, bet pasakojimo nuoseklumas ir vieningumas, natūralumas. Prisiminimų forma čia daro natūralų ir tą filosofavimą, kurį autorius labai pamėgęs.

Priežastis — neturi išbaigtos meninės formos. Čia vaizduojamos tos pačios kaimo jaunimo nuotaikos vokiečių okupacijos metu, kaip ir "Srovėje", tačiau toms nuotaikoms neduota jokios aiškios linkmės. Įdomi tik toji magiška pavojaus trauka, kuri vykusiai pagauta, tačiau pasakojimas labai ištęstas, o pabaiga subanalinta.

Geras žmogus — mėginta atskleisti eilinio vokiečio psichologijos kertelė, tačiau idėjinis elementas padaro kūrinį schematišku, skirtu tam tikrai tezei įrodyti.

Praeitis — patraukia mus savo pasakojimo vientisumu ir natūralumu. Tačiau ekspozicinė dalis yra perdaug naivi, o pats pasakojimas kiek ištęstas.

Didžioji dovana — tai kūrinys, kur iš anksto pasirinktai idėjai aukojama ir psichologija ir meninė tikrovė. Autoriaus duotoj kompozicijoj partizano mirtis yra visiškai beprasmiška, nieku nepateisinama.

Netikri žingsniai — tai kūrinys, kur kelios temos nesuvedamos į vieningą visumą, kurią galėtume pavadinti išbaigtu meno kūriniu. Ir pati problema, kuri čia keliama, yra perdaug individualia autoriaus nuomone pagrįsta.

Senis — turi gana vertingą foną, kuriame vyksta pasakojimas, bet pats pasakojimas yra tiek nuobodus ir banalus, kad mes pilnai einame kartu su tuo jaunimu, kurį reikia kelis kartus paraginti, kad to nuobodaus pasakojimo išklausytų.

Kerštas — tai vienas geresnių kūrinių. Ir čia neišvengta filosofavimo. Ypač tas keršto jausmas, atrodo, autoriaus įteigtas savo vaizduojamam veikėjui, o ne iš jo psichikos plaukiąs. Tačiau kūrinio puiki atomazga duoda novelės rėmus ir skaitytoją nustebina savo naujumu.

Paskutinis žvilgsnis — dar viena gana banali meilės istorija. Bet kas tuo kūriniu norėta pasakyti, gal tik pats vienas autorius težino.

Prabėgomis peržvelgę visus 23 kūrinius, matėme, kad tik nedaugeliui galėjome sutelkti rimtesnį dėmesį. Juose visuose rasime vieną kitą įdomesnį fragmentą, bet visuma yra pilka. Ne dėl to pilka ir niūru, kad autorius vaizduoja tokius žmones, kuriuos jis apibūdina knygos pradžioje įdėtame sonete:

Jie klaidžioja amžiname ieškojime,
Ir pilna ilgesio jų žingsniuos
[netikruos . . .
. . . . . .
Vis skuba jie per šimtmetį pavargusį
[ir kruviną,
Ir jie skubės, jieškos ir niekada
[neras . . .,

bet dėl to, kad nuėjo ta kryptimi, kuri žudo tikrąjį literatūrinės kūrybos grožį. A. Baronas labai dažnai užmiršta, kad grožinės literatūros kūrinyje problemos sprendimas turi savaime išplaukti iš vaizduojamo įvykio ir personažų vidaus atsiskleidimo lemtingais momentais. Jis dažnai nepaiso dinaminio fabulos elemento, o pats gilinasi į išvidinę įvykio prasmę, iš viršaus primesta teze patį vaizduojamąjį įvykį padarydamas tik savo galvojimo iliustracija, visiškai sustabdydamas veiksmą ir paskandindamas veikėjus filosofavime. Taip pat permažai paisoma ir veikėjų psichologijos. Tiesa, novelėje nereikalaujama platesnės psichologinės veikėjų analizės, bet veikiamuoju momentu veikėjai turi rodytis tokiais, kokiais jie yra, visoje savo pilnumoje. A. Barono knygoje to psichologinio tikrumo pasigendame. Taip pat dėmesio ir kompozicijai: sudedamosios veikalo dalys turi sudaryti išbaigtą ir darnų vienumą, o jo labai dažnai pasigendame.

Čia buvo nepagailėta aštresnių pastabų. O gal po jų nieko iš A. Barono neliko? Taip pasakyti negalėtume. Radome čia daug balasto, kuris į knygą visai nevertėjo dėti, radome neišbaigtų kūrinių, bet taip pat sustojome ties tais vertingais momentais, kur A. Baronas pasirodo savo kūrybiniame pajėgume.

A. Baronas turi susikūręs savo stilių. Jis junta kalbos ritmą, jieško naujų palyginimų ir metaforų. Ir tas filosofavimas, kurį jis taip pamėgęs, nėra sausas — jis pakankamai vaizdingas, aforizmais išmargintas. Į gyvenimo reiškinius A. Baronas žvelgia gana originaliu būdu ir problemas mėgina spręsti radikaliai. Tik reikia, kad tai visur apvilktų menine forma.

Pr. Naujokaitis

LIETUVIAI TARPTAUTINIAME PASAULIEČIŲ APAŠTALAVIMO KONGRESE ROMOJE

Š. m. spalio mėn. 7-14 d. d. Romoje įvyko Tarptautinis Pasauliečių Apaštalavimo Kongresas, kuriame dalyvavo apie 1300 atstovų iš 64 įvairių šalių ir keliasdešimt tarptautinių katalikiškų organizacijų. Lietuvą atstovavo 18 asmenų su J. E. Vyskupu V. Padolskiu ir ministeriu E. Turausku priešakyje.

Atskiruose Kongreso posėdžiuose buvo paminėti persekiojamų kraštų katalikai ir ryžtasi visomis jėgomis prisidėti prie jų kančių palengvenimo. Baigiamajame Kongreso posėdyje buvo perskaitytos 11 pagrindinių Kongreso darbų išvadų, kurios ypatingai lietė individualinį ir organizuotą pasauliečių apaštalavimą bei jo reiškimosi formas.

Penktadienio vakare senosios Romos "Palatino" griuvėsiuose įvyko Kryžiaus Kelių procesija, kuricje organizuotai dalyvavo dauguma Romos lietuvių. Prie atskirų Kryžiaus Kelio stočių išsirikiavo persekiojamų tautų atstovų grupės, skaitydamos atitinkamas maldas savo kalba. Ši persekiojamoms tautoms laisvės meldžianti procesija visų dalyvavusiųjų širdyse paliko nepaprastai gilų įspūdį.

Tarptautinis Pasauliečių Apaštalavimo Kongresas buvo užbaigtas spalio mėn. 14 d. iškilminga Šv. Tėvo audiencija, kurios metu Šv. Tėvas pasakė kalbą.

POEZIJOS ANTOLOGIJA, kurią suredagavo A. Vaičiulaitis ir J. Aistis, jau baigiama spausdinti. Knyga turės apie 800 puslapių. Leidžia Lietuvių spaudos Klubas Čikagoje.

PROZOS ANTOLOGIJĄ redaguoja Bern. Brazdžionis. Joje bus autoriai nuo Valančiaus iki mūsų laikų. Leidžia taip pat Lietuvių spaudos Klubas Čikagoje.

KULTŪROS FONDAS numato skelbti dramos konkursą. Pirmoji premija bus 500 dol., antroji —300 dol. Sąlygos dar nepaskelbtos.

• Šiemet suėjo 6 metai nuo Jungtinių Tautų Organizacijos įsteigimo. Spalio 24 diena visame pasaulyje minima, kaip Jungtinių Tautų Diena. Per šešerius savo veiklos metus JTO siekė užsibrėžtojo idealo: panaikinti pasaulyje badą ir įgyvendinti taiką. Ir, nors idealas dar nepasiektas, bet, reikia pripažinti, kad ši organizacija prie jo priartėjo daugiau, negu kuri kita visoje žmonijos istorijoje.

• "Lietuvių Dienos" Los Angeles išleido naujosios lietuvių poezijos antologijos knygą — "Žemė". Antologijoje savo poezijos duoda Juozas Kėkštas, Kazys Bradūnas, Alfonsas Nyka-Nyliūnas, Vytautas Mačernis, Henrikas Nagys. Knygą redagavo Kazys Bradūnas, įvadą parašė Juozas Girnius. Leidinys papuoštas moderniška viršeliu, pieštu dail. K. Janulio.

• New Yorke lapkr. 18 d. rengiamas iškilmingas aktas, kuriuo pradės veikti Amerikos Lietuvių Bendruomenė ir priklausys L. Pasaulio Bendruomenei.

• Trys lietuviai tėvai jėzuitai: iš Vokietijos — Tėv. Daugintis, iš Belgijos — Tėv. Rubkauskas ir iš JAV — Tėv. Riukas, atvyko į Romą studijų tikslais. Į Romą studijuoti atvyko ir du tėvai marijonai: iš JAV — Rev. Kleiva, ir iš Kanados — Tėv. Navikauskas.

SUKAKTYS

Lapkričio 1 d. suėjo 70 metų kaip gimė Petras Rimša (gimė 1881. XI. 1), vienas iš stipriausių mūsų vyresniosios kartos skulptorių. Jis 1908 m. dalyvavo pirmojoje lietuvių dailės parodoje Vilniuje. Šalia skulptūrų jis pagarsėjo savo bronziniais medaliais, kuriuos padarė įvairioms sukaktuvėms paminėti. Vienas jo kūrinys yra Vatikano muziejuje, o kitas, "Artojas" — yra Bostono Fine Art muziejuje kaip lietuvių dovana.

Lapkričio 16 d. suėjo 50 metų kaip gimė Juozas Grušas, rašytojas, parašęs šias knygas: "Ponia Bertulienė", "Sunki ranka" — novelių rinkiniai, "Karjeristai" — romanas, aštriai kritikuojąs visuomenę, ir drama "Tėvas".

MIRĖ VYSK. PETRAS BŪČYS

1951 m. spalio mėn. 25 d. Romoje mirė vyskupas Petras Būčys, gimęs 1872 m. VIII. 20 d. Mokslus ėjo Marijampolės gimnazijoje, Seinų kun. seminarijoje, Petrapilio Dvasinėje Akademijoje. Studijavo Fribourge Šveicarijoj. Po to buvo profesoriumi Petrapilio Dvasinėj Akademijoj. 1909 m. įstojo į Marijonų vienuolyną. Pirmojo d. karo metu atvyko į Ameriką, kur redagavo "Draugo" dienraštį. Grįžęs į Lietuvą prisidėjo prie Lietuvos Universiteto suorganizavimo ir buvo tretysis jo rektorius. Vėliau buvo išrinktas Marijonų vienuolijos generolu ir gyveno Romoj. 1930 m. įšventintas tituliariniu olimpo vyskupu ir tvarkė rusų unitų reikalus. Prieš antrąjį p. karą antrą kartą išrinktas Marijonų vienuolijos vyriausiuoju viršininku.

Apie platesnę vyskupo veiklą bei jo nuopelnus Lietuvai ir jos jaunuomenei parašysime kituose numeriuose.

• **J. E. Vyskupas V. Brizgys** atvyko į J. A. Valstybes. Čia apsistos Čikagoje, iš kur paskui lankys visas lietuvių parapijas. Sulaukus lietuvio vyskupo, Amerikos lietuvių katalikų veikla pagyvės.

• **Otonas Vaitkevičius,** studijavęs mediciną Bostono u-te, studentų ir moksleivių ateitininkų darbuotojas, š. m. spalio 26 d. išvyko atgal į Vokietiją, kur Erlangeno universitete tęs medicinos studijas.

MIRĖ PROF. DR. A. SIDERAVIČIUS

Kartu su besiartinančiu rudeniu ir bepradedančiais kristi lapais netekome vieno didžios energijos lietuvio ir mūsų ateitininkiškos šeimos nario. Š. m. rugsėjo 21 dieną, po beveik tris mėnesius užsitęsusios ligos, Patersone, N. J., mirė kunigas prof. Dr. A. Sideravičius. Didelis būrys velionies draugų ir pažįstamų rugsėjo 25 d. atidavė mirusiąjam paskutinę pagarbą ir palydėjo į Šv. Jono kapines.

Kun. Dr. A. Sideravičius gimė 1902 m. balandžio 7 d., Liepalotų kaime, Šakių apskr. Baigęs gimnaziją velionis įstojo į Vilkaviškio Kunigų Seminariją, kurią baigė 1926 metais ir įstojo į Vytauto D. Universitetą pagilinti studijų. Būdamas universitete, įsijungė į studentų ateitininkų "Vytauto" Klubą. Tuo pačiu metu profesoriavo Kauno Kunigų Seminarijoje. 1928 m. išvykęs į užsienį, studijavo Anglijos, Belgijos ir Prancūzijos universitetuose. Louvene gavo filosofijos daktaro laipsnį. Grįžęs Lietuvon kurį laiką profesoriavo Vilkaviškyje, paskui, persikėlęs į Vilnių, buvo Lietuvos kariuomenės kapelionu.

Pabėgęs nuo raudonojo tvano į vakarų Vokietiją, prof. Dr. A. Sideravičius gyveno Bad Nauheime, Hesseno valstybėje. Šalia savo dvasinių pareigų ten jis aktyviai reiškėsi ir visuomeniniame lietuvių gyvenime, būdamas Liet. Tremtinių Bendr. C. Valdybos narys. Kviečiamas Sioux City kolegijos ten profesoriauti, 1948 m. Velionis atvyko į Jungtines Amerikos Valstybes. Už poros metų persikėlė į rytines valstybes. Kurį laiką vikariavo Mt. Vernone, paskui New Yorke Taikos Karalienės parapijoje. Įvairių progų metu newyorkiečiai lietuviai dažnai matydavo nenuilstamos energijos profesorių savo tarpe, kol negailestingoji liga š. m. birželio 24 d. privertė jį atsigulti į ligoninę, o po trijų mėnesių visai iš mūsų tarpo išplėšė.

LIETUVIŲ STUDENTŲ S-GA J.A.V.

Visai neseniai pradėjusi darbą Lietuvių Studentų Sąjunga J. A. Valstybėse sparčiai plečia savo veiklą. Centro Valdyba užmezgė ryšius su visc pasaulio lietuvių studentų daliniais ir ruošia planą visų studentų apjungimui į vieną bendrą organizaciją. Daromi žygiai gauti kuo daugiausia stipendijų Laisvosios Europos ir kituose universitetuose, steigiamas Šalpos Fondas ir sudaromas Informacinis Biuras, kurio vedėju pakviestas A. Klimas, šiuo metu ruošiąs Philadelfijos u-te doktoratą.

J. A. Valstybėse tuo tarpu jau suregistruota per 200 studijuojančių lietuvių studentų. Tas skaičius be abejo yra didesnis, nes dar ne visi studijuojantieji yra Centro Valdyboje užsiregistravę. L. Studentų S-gos Centro Valdyą šiuo metu sudaro: pirm. — Vytautas Žvirzdys, vicepirm. — V. Kavolis, sekretoriai — V. Lapatinskas ir A. Vedeckas, ižd. — J. Šmulkštys, kult. reik. ved. — V. Gylys, valdybos narė — M. Gulbinskaitė.

• **J. A. V. Lietuvių Bendruomenės** organizavimas eina prie galo. Š. m. lapkričio 18 d., Statler viešbučio salėje, New Yorke, įvyks iškilmingas aktas ir koncertas, kuriuo bus pradedama Bendruomenės veikla. Šventės rengimo pirmininkas yra kun. V. Dabušis.

• **Dailininkas Pranas Lapė** kartas nuo karto vis pasirodo New Yorko amerikiečių visuomenei savo iliustruotomis knygomis. Neseniai vėl išėjo iš spaudos jo iliustruota Anne Crone knyga "The Pleasant Lea". Pranas Lapė yra artimas "Ateities" bendradarbis. Bemaž kiekviename numeryje randame jo darytas iliustracijas.

• **Tarptautinis Pasauliečių Apaštalavimo Kongresas** įvyko spalio mėn. Romoje. Kongrese dalyvavo apie 1500 pasauliečių delegatų iš 74 kraštų. Dvidešimties asmenų lietuvių delegacijai vadovavo iš Prancūzijos atvykęs min. Dr. Turauskas. Kongreso metu min. Turauskas skaitė paskaitą, kurioje ypatingai iškėlė visų sovietų vykdomų persekiojimų dokumentacijos sudarymo ir jos centralizavimo mintį. Visi Kongreso dalyviai specialioje audiencijoje buvo priimti Šv. Tėvo.

• **Kazys Škėma — Bostono šachmatų meisteris.** 1951 metų Bostono šachmatų pirmenybes laimėjo Kazys Škėma, surinkęs 5-1 taškus. Jis jau antri metai iš eilės laimi Bostono meisterio vardą, ir jau treti metai meisterio vardas yra lietuvių rankose: 1949 m. meisteris buvo P. Tautvaišas.

• **Šiaulių gimnazija** šiemet švenčia savo 100 metų įsisteigimo sukaktį. J. A. Valstybėse gyveną Šiaulių gimnazijos mokiniai š. m. rugsėjo mėn. 23 d. buvo suvažiavę į Čikagą ir ten Tremtinių Namuose šią dėmesio vertą sukaktį paminėjo.

• **Leonardas Šimutis, jr.,** jaunas Amerikos lietuvis muzikas-kompozitorius, žinomojo visuomenininko L. Šimučio sūnus, pakviestas profesoriauti De Paul c universitete, Čikagoje. Jis dėsto taip pat ir Čikagos mokytojų kolegijoje.

• **A. Pabedinskas,** ligi šiol gyvenęs Ispanijoje ir iš ten lietuviškoje spaudoje daug apie Ispaniją rašinėjęs, nesenai atvyko į New Yorką, ir čia bandys tęsti studijas.

PLAČIAME PASAULYJE

Roma, Italija

Š. m. spalio mėn. 4-7 d. d. Domus Pacis patalpose įvyko tarptautinis vyrų katalikų jaunimo suvažiavimas. Reikia pažymėti, kad Domus Pacis, kuris baigtas statyti šiais metais, kertinis akmuo buvo padėtas 1948 m., kai tuo pačiu metu ten vyko italų vyrų katalikų jaunimo organizacijos 80 metų sukakties kongresas. Namų atidarymo proga Šv. Tėvas per radio pasiuntė savo sveikinimą ir palaiminimą.

Suvažiavime dalyvavo 22 tautos. Lietuvos katalikišką jaunimo "Ateities organizaciją atstovavo J. Žadeikis ir kun. Dr. V. Kazlauskas. Suvažiavimą atidarė ispanų katalikų jaunimo pirmininkas Enrique Pastor Mateus ir sveikino p-lė De Hem-poinne, pasaulio katalikių mergaičių organizacijos pirmininkė, išreiškusi didelį pasitenkinimą dėl Domus Pacis namų pastatymo. Posėdžiams pirmininkavo prof. Carlo Caretti, ypatingai karštai sveikinęs už "geležinės uždangos" esančias tautas atstovaujantį jaunimą.

Į šią tarptautinę jaunimo organizaciją naujais nariais buvo priimtos kitos organizacijos, patiekusios savo programas ir Bažnyčios patvirtinimą. Visi suvažiavimo dalyviai buvo pakviesti ir priimti Italų Katalikų Jaunimo Valdybos. Italų katalikiškajam jaunimui priklauso 500.000 narių, leidžiama 14 laikraščių bei žurnalų.

Viso suvažiavimo vardu Šv. Tėvui buvo pasiųsta sveikinimo telegrama. Pasiryžę apaštalauti savo brolių tarpe ir siekti susivienijimo vienoje, šventoje, katalikiškoje Bažnyčioje, suvažiavimo dalyviai išsiskirstė.

Dalyvis

Cleveland, Ohio

MOKSLEIVIAI NORI GYVESNĖS VEIKLOS

Šių metų ateitininkų suvažiavimai Watervillete, Marianapolyje ir Rochesteryje į ateitininkų gyvenimą įnešė daug gyvumo. Mažiausia teko persitvarkyti moksleiviams: jiems suvažiavimuose pagilintos tik ideologinės žinios ir teprimintos kai kurios organizacinės pareigos.

Clevelando ateitininkai moksleiviai savo spalio 2 d. susirinkime išklausė pirmininko J. Kijausko pranešimo iš abiejų suvažiavimų ir vasaros stovyklos. Gyvos diskusijos kilo dėl kuopos veikimo. Valdybai priminta, jog per retai šaukiami susirinkimai, o nariai įsipareigojo juos gausiau lankyti ir aktyviau dalyvauti veikime. Deja, maironiečiai iš tikrųjų nėra per daug aktyvūs bei pareigingi, ir susirinkime dalyvavo tik nedidelė kuopos narių dalis.

Susirinkiman atsilankė kuopos dvasios vadas kun. dr. K. Širvaitis ir atsakė keletą kilusių klausimų. Savos kūrybos paskaitė Arvydas Barzdukas. Taip pat kuopos valdyba pranešė kas yra daroma šelpimo srityje. Nutarta, jog kas mėnesį vienas kuopos narys iš eilės nusiunčia šelpiamiesiems po siuntinėlį ar pinigų. Nutarta taip pat susirinkimus šaukti reguliariai tris kart per du mėnesius.

STUDENTAI PERSIORGANIZUOJA

Jaunimo kuopos susirinkimas įvyko spalio 7 d. Referatą apie meninių stilių raidą krikščionybės istorijoj skaitė pirmininkas A. Čepulis.

Kadangi pagal studentų sąjungos suvažiavimo Watervillete nutarimus panaikinamos visos jaunimo kuopos ir steigiamos studentų draugovės, jaunimo kuopai taip pat iškilo reikalas persiorganizuoti. Šitam persiorganizavimui atlikti sudaryta komisija iš A. Iešmanto, D. Balčiūno ir N. Vedegytės. Meninėje dalyje savos kūrybos paskaitė Arvydas Barzdukas.

SENDRAUGIAI MINI ENCIKLIKAS

Ateities klubas, kuriam šiuo metu vadovauja J. Brizgys, surengė popiežių socialinių enciklikų minėjimą. Įdomią ir naudingą paskaitą ta proga skaitė buv. Kauno Vytauto Didžiojo universiteto rektorius prof. J. Graurogkas. Jis pabrėžė, jog popiežių enciklikas "Rerum Novarum" ir "Quadragesimo Anno" išleidus pasaulin, nebuvo pro jas praeita visai tylomis, bet jos turėjo reikiamo efekto visuomenėje. Pabaigoje prelegentas iškėlė reikalą ateitininkijai enciklikų reikšmę suprasti ir pasiruošti ateities Lietuvoje įgyvendinti enciklikose iškeltas socialinio gyvenimo formas.

Savo susirinkime sendraugiai taip pat svarstė skyriaus steigimo klausimą, tačiau kol nėra išleista šiam reikalui potvarkio, persitvarkymas atidėtas. Apie Rochesterio suvažiavimą įdomius pranešimus padarė S. Barzdukas ir Ig. Malinauskas.

Chicago, Ill.

Prasidėjus naujiems mokslo metams, Chicagos moksl. at-kų kuopa neteko pirmininko Juozo Manelio, kuris išvyko į Marianapolį tęsti mokslo, dėl to ir kuopos valdyboje įvyko

Čikagos moksleivių at-kų literatūros būrelio susirinkimas. Iš kairės į dešinę sėdi: D. Valančiūtė, J. Šoliūnaitė, būrelio globėjas — A. Baronas, R. Jcnauskaitė, A. Žemaitis ir D. Brazytė. Stovi: L. Širmulytė, "Draugo" at-kų skyriaus vedėjas A. Šatas ir V. Kleiza.

pasikeitimų. Likusiai šių metų daliai Chicagos moksl. at-kų valdybą sudaro šie asmenys: pirm. E. Babušis, vice-pirm. N. Rimkutė, sekretorė D. Brazytė, iždininkė D. Valančiūtė, meno bei social. reikalų ved. — A. Žemaitis.

Chicagos moksl. at-kai savo kuopos susirinkimuose duoda progos pasireikšti kuopos nariams, skirdami jiems skaityti referatus aktualiaisiais šių dienų klausimais. Pastebėta, kad tokie referatai iššaukia susirinkime dalyvaujančių narių gyvą susidomėjimą ir diskusijas. Rugpiūčio mėn. bendrame kuopos susirinkime referatą tema: "Šalin komikai, pradėkime skaityti rimtas knygas!" skaitė A. Šapalaitė, gi rugsėjo mėn. J. Manelis kalbėjo apie girtuoklystės įtaką jaunimui. Kuopos bendri susirinkimai yra paįvairinami menine programa, o apvainikuojami juoku, kurį sukelia visų nekantriai laukiama "Chicagos Dūda".

Chicagos moksl. at-kų kuopa yra pasiruošusi reguliariai šelpti savo idėjos brolius ir seses, esančius Vokietijos stovyklose. Tam tikslui kas mėnuo yra sudaromi šalpos būreliai, kurių pareiga yra pasiųsti maisto siuntinius sekantiems moksleiviams: Birutei Janušaitytei—Diepholz, Kristinai Gudaitytei—Diepholz, Albinui Guzai—Augustdorf.

D. B.

East St. Louis, Ill.

Gražiosios Mississippi kaimynystėje įsikūrusi moksleivių ateitininkų kuopa nors ir negausi, — viso tik 7 nariai, — bet visuomet stropiai atliekanti savo ateitininkiškąsias pareigas. Š. m. lapkričio mėn. 25 d. yra numatyta kuopos šventė, kurios metu kuopos nariai duos iškilmingą pasižadėjimą prie naujai pašventintos kuopos vėliavos ir atliks trumpą meninę programėlę.

Vasarą, didžiųjų karščių metu, darydavome dažnas iškylas į gamtą, susilaukdami tikrai nuoširdžios paramos iš kleb. A. Deksnio ir kun. Ig. Urbono. Turėdama juos ir 3 East St. Louis studijuojančius studentus — A. Baužinskaitę, B. Miniotaitę ir A. Sabaliauską — savo bičiuliais ir globėjais, mūsų kuopa gali daugiau nuveikti, negu savo pačios jėgomis.

A. M.

New Yorkas, N. Y.

Š. m. spalio mėn. 14 d. New Yorko ateitininkai buvo surengę linksmavakarį Apreiškimo parapijos salėje. Susirinkusiųjų tarpe matėsi ne tik ateitininkai, bet ir kitoms organizacijoms priklausantis jaunimas. Vakaras praėjo gražiai ir nuotaikingai, atnešdamas tiap pat ir piniginių pajamų, kurios buvo paskirtos New Yorko ateitininkų įvairiems organizaciniams reikalams.

KRISTAUS KARALIAUS ŠVENTĖS MINĖJIMAS. Š. m. spalio mėn. 28 d. New Yorko ateitininkai Aprleiškimo parapijos salėje surengė Kristaus Karaliaus šventės minėjimą. A. Bendorius paskaitė tai progai pritaikytą paskaitą, meninėje dalyje pasirodė solistė R. Vilčinskaitė, ir jai akomponavusi bei solo pianinu paskambinusi pianistė A. Kepalaitė. Aušra Bendoriūtė gražiai padeklamavo keletą religinių eilėraščių.

STUDENTŲ SUSIRINKIMAS. New Yorko studentai savo susirinkime, įvykusiame š. m. spalio mėn. 21 d., išrinko naują vladybą iš šių asmenų: K. Kudžmos, R. Kezio ir R. Ošlapo. Kandidatėmis liko G. Mačiūnaitė ir V. Grajauskaitė.

Putnam, Conn.

Kartu su naujais mokslo metais atsigavo ir Putnamo moksleivių ateitininkių veikla. Rugsėjo mėn. 23 d. įvykusiame kuopos susirinkime buvo padaryti pranešimai iš Marijanapolio moksl. at-kų stovyklos bei Rocehsterio suvažiavimo, ir išrinkta nauja vladyba. Valdyba pareigomis pasiskirstė sekančiai: pirmininkė — Enata Skrupskelytė, sekretorė — Danutė Kraučeliūnaitė, ir socialinių reikalų vedėja — Aldona Vasiliauskaitė. Dvasios vadu pakviestas kun. prof. St. Yla, gi kuopos globėja sutiko būti Sesuo M. Augusta, žymi ateitininkų darbuotoja.

Naujos valdybos adresas yra: Immaculate Conception Convent, R.F.D. 2, Putnam, Conn.

Susirinkime be kitko buvo nutarta bendradarbiauti su Marijanapolio moksl. ateitininkų kuopa ir metų bėgyje bendromis jėgomis suruošti keletą minėjimų.

A. V.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Vincas Jonikas, Brangmens. Trečioji lyrikos knyga, išleista Alkos leidyklos, 60 psl. Kaina $1.25. Viršelis M. Pupiūtės.

Prof. Gonzaga da Fonseca — Marija kalba pasauliui. Nauja knyga apie Fatimą, į lietuvių kalbą versta kun. M. Vembrės. 264 psl., 18 iliustracijų, kaina $2.00. Knygą galima gauti "Darbininke", 680 Bushwick Ave., Brooklyn, N. Y.

Lietuviškos pasakos — sudarė Dr. J. Balys. Knygoje, kuri turi 230 psl., surinkta apie 50 gražiausių lietuviškų pasakų. Gražiai iliustruota dail. A. Vaičaičio, viršelį piešė dail. P. Augius. Knygą išleido LKSD Chicagoje. Kaina $2.50.

GABIJA — Literatūros žurnalas, Nr. 1. Turinyje mūsų poetų ir rašytojų kūryba, literatūrinės aktualijos. Redaguoja Stepas Zobarskas. Leidžia Lietuvių Spaudos Centras Amerikoje. Prenumerata metams 4 dol., atsk. nr. — 1 dol. Redakcija ir adm.: Gabija, 340 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y.

Š. K. A. AIDAI — spalio mėn. numeris, kuriame rašo kun. Tamoliūnas, P. Dauknys, Žiogelis, J. Košys, Br. Prapuolenis, Kun. Kuzmickis, J. Gailius, Z. Biliūnaitė. Numeris gausiai iliustruotas. Prenumerata metams $1.50.

Lituania ilustrada — R. Audenio ir P. Babicko paruoštas leidinėlis ispanų kalboje apie Lietuvą, išleistas Rio de Janeiro. Knygutė 28 psl., gausiai iliustruota Lietuvos vaizdais.

AIDAI, Nr. 8, spalių mėn. Šiame gražiai išleistame numeryje tarp kitų įdomių straipsnių (Genocido nusikalstamumas, filosofinės studijos apie K. Jasperso egzistencinės metafizikos pagrindus) randame didesnės Vaclovo Biržiškos studijos apie Valančių pradžia. Ši studija tikrai rekomenduotina kiekvienam jaunuoliui, — joje ras ne tik Valančiaus įdomų nušvietimą, bet kartu ir 19 a. kultūros bruožus.

MARGUTIS, mėnesinis iliustruotas žurnalas, leidžiamas Chicagoje, rugsėjo mėn Nr. 9.

Juozas Kėkštas RAMYBĖ MAN. Poezijos lankas. Išleido Gabija 1951 m. 45 psl., kaina $0.80. Knyga gaunama: Gabija, 340 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y. ir pas platintojus.

Lazdynų Pelėda MOTULĖ PAVILIOJO. Apysaka. Išleido Gabija 1951 m. Dail. I. Davydovaitė. 43 psl., kaina $0.60.

Jonas Gailius — SUSITIKIMAS— nesenų laikų Lietuvos ir tremties gyvenimo pasaka. Knyga 155 psl. Dailininko Vl. Vijeikio viršelis. Kaina nepažymėta.

Eglutė — lapkričio mėnesio numeris. Vaikų žurnalas, redaguojamas Pr. Naujokaičio ir gražiai iliustruotas dail. P. Osmolskio. "Eglutės" kaina metams $3.00.

ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAS

Pakartotinai prašome visų "Ateities" skaitytojų, keičiant savo gyvenamąją vietą, tuoj pat pranešti "Ateities" administracijai. Labai dažnai skaitytojų nusiskundimai, kad negaunama "Ateitis", arba gaunama pavėluotai, atsiranda todėl, kad administracija nėra laiku painformuojama apie įvykusius pasikeitimus.

Nors metai jau eina prie galo, tačiau nemažas skaičius skaitytojų dar nėra atsiteisę už šių metų prenumeratą. Tur būt nereikėtų aiškinti, kad šitokie reiškiniai nepaprastai kenkia žurnalo pažangai. Maloniai prašome visus tokius atsilikusius prenumeratorius atsiteisti.

"Ateities" redakcija nebeturi nė vieno pirmojo Amerikoje išėjusio "Ateities" numerio. Jei kas turėtų atliekamų šių numerių, maloniai prašome pasiųsti juos "Ateities" adresu.

PAKELIAMA "ATEITIES" PRENUMERATA

Administracija ir leidėjai, apsvarstę susidariusias ekonomines sąlygas ir smarkiai pakilusias popieriaus kainas, nutarė kitiems metams pakelti "Ateities" prenumeratą iki 4 dol. Šis patvarkymas taikomas tik JAV ir Kanadai, kituose kraštuose kaina paliekama ta pati — 3 dol. metams.

Administracija

ATEITININKŲ FEDERACIJOS VYRIAUSIOS VALDYBOS RINKIMAI

Ateitininkų Federacijos Vyriausios Valdybos rinkimai vyksta korespondenciniu būdu. Iki lapkričio 15 d. buvo išstatyti kandidatai. Kiekvienos sąjungos 5 nariai susitarę ir gavę raštišką sutikimą, galėjo išstatyti savo kandidatus. Renkama Ateitininkų Federacijos Vyriausias Vadas, Federacijos Tarybos Pirmininkas, Federacijos Taryba, Kontrolės Komisijos Pirmininkas ir Garbės Teismas.

Visi Ateitininkų Federacijos padaliniai yra prašomi pagal išsiuntinėtas instrukcijas aktyviai dalyvauti rinkimuose.

AMERIKOS MAS VALDYBOS RINKIMAI

Šią vasarą įvykęs Amerikos moksleivių ateitininkų suvažiavimas Marianapolyje pavedė P MAS CV-bai pravesti korespondenciniu būdu pirmosios Amerikos Moksleivių Ateitininkų Sąjungos Valdybos rinkimus. Tokie rinkimai numatomi pravesti kuopų susirinkimuose gruodžio 1-15 dienomis. Sudaryta sekančios sudėties rinkiminė komisija: Kun. A. Račkauskas — pirm-kas, D. Aleksandravičiūtė ir R. Kontrimas — nariai.

PADĖKA

Jo Ekscelencijai vysk. V. Brizgiui, Dr. S. A. Bačkiui, Min. Ed. Turauskui, Dr. P. Karveliui, kun. V. Šarkai, Dr. A. Šmulkščiui, Dr. A. Kyrui, Balf'o skyriui Reutlingene, Cannes ir Paryžiaus lietuviams ir pačios moksleivių ir studentų ateitininkų kelionės į Lurdą, įvykusios 1951. VIII. 4—17, mintiese iškėlėjui ir tikrąjam jos organizatoriui Dr. K. Pemkui, bei kitiems, dvasiškai ar materiališkai prisidėjusiems, tariame nuoširdų, ateitininkišką ačiū.

SAS C. V-ba Vokietijoje

PADĖKA

Nuoširdžiai dėkoju nežinomam geradariui, kurs per prel. L. Tulabą man įdavė pinigų.

Juozas Šeškevičius

LIETUVIŠKOS SPAUDOS CENTRO VAJUS

MALONUS LIETUVI-E, savo dosnia auka paremk

NAUJĄJĮ LIETUVIŲ RELIGINĮ, TAUTINĮ BEI KULTŪRINĮ CENTRĄ

LIETUVOS PRANCIŠKONŲ VIENUOLYNĄ

680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Prie vienuolyno kuriamas

Lietuviškos Spaudos Centras

su

moderniška spaustuve, knygų leidykla

Naujajame Spaudos Centre spausdinami Pranciškonų leidiniai:

1. **"DARBININKAS"**, dukart savaitėje išeinąs ir plačiai Amerikoje skaitomas laikraštis.
2. **"AIDAI"**, pasaulio lietuvių mokslo, literatūros bei meno ir visuomeninio gyvenimo žurnalas.
3. **"ŠV. PR. VARPELIS"**, religinio-patriotinio pobūdžio laikraštis.

Taip pat kiti lietuviški žurnalai "ATEITIS", "KARYS", įvairaus turinio knygos ir mokykloms reikalingi vadovėliai.

Vienuolyno pirkimo skoloms padengti, naująjį lietuviškos spaudos centrą išlaikyti —

REIKALINGA VISŲ AMERIKOS LIETUVIŲ TALKA IR PARAMA

Už kiekvieną, nors mažiausią auką, pranciškonai bus amžinai dėkingi. Naujajam Pranciškonų vienuolynui ir Spaudos Cetrui aukas prašome siųsti šiuo adresu:

FRANCISCAN FATHERS,
680 Bushwick Ave.,
Brooklyn 21, N. Y.

VERY REV. PROVINCIAL SUPERIOR
Kennebunk Port, Maine.

ALp(LKA)1786
1951, Nr.8

96.725.176